

Eesti Rahva Muuseum 2019

Eesti Rahva Muuseum: 2019	2
Majandustegevus: 2019	4
Teadusosakond: 2019	5
Rahvakultuuri koolitus- ja teabekeskus: 2019	7
Hariduskeskus: 2019	10
Kogude osakond: 2019	12
Esemekogud	14
Arhiiv	15
Raamatukogu	16
Fotokogu	17
Audiovisuaalne kogu	18
Konserveerimisosakond: 2019	20
Näitused: 2019	22
Ise tehtud Eesti	27
Väljaanded: 2019	33
Programm: 2019	36
Maailmafilm	39
Metallica	40
Heimtali muuseum: 2019	41
Müük: 2019	43
ERMi Sõprade Selts: 2019	44

Tekstid: ERM 2019, Agnes Aljas, Sirle Puusepp; majandustegevus, Rein Kinkar; teadusosakond, Agnes Aljas; rahvakultuuri koolitus- ja teabekeskus, Ellen Värvi; hariduskeskus, Kaari Siemer; kogude osakond, Riina Reinvelt; arhiiv, Tiina Tael; raamatukogu, Karin Kiisk; fotokogu, Kairi Kaelep; audiovisuaalne kogu, Gerd Raassalu; konserveerimisosakond, Eve Keedus; näitused, Kristjan Raba; Ise tehtud Eesti, Külli Lupkin; väljaanded, Agnes Aljas; kultuuriprogramm, Maarika Pokinen; Maailmafilm, Pille Runnel; Metallica kontsert, Agnes Aljas; Heimtali muuseum, Tiina Jürgen; Müük, Kaisa Lomp; ERMi Sõprade Selts, Sirje Madisson

Makett: Roosmari Kurvits
Küljendus ja korrektuur: Tuuli Kaalep

Eesti Rahva Muuseum: 2019

2019. aasta suurendas ERM oma rolli Tartu linnas ja Eestis mitmekülgse kultuuriprogrammiga kultuurikeskusena. Muuseumi külastas 2019. aastal pea 170 000 inimest, mis avamisjärgses ajast alates on külastajate arvuks andnud juba üle 700 000. Külalisi on olnud ligi 120 riigist. Küllastajate peamiseks huviks olid püüsi- ja vahetuvad näitused (57 väljapanekut ERMis, Eestis ja väljaspool), kultuuri- ja haridussündmused (üle 600), haridusprogrammid (üle 600) ja ekskursioonid (üle 1000). Lisaks tõi Metallica kontsert juulis ERMi alale 60 000 külalist.

Kireva kultuuriprogrammiga tähistati üheskoos Tartu Ülikooliga rahvusülikooli 100. aastapäeva sündmusi, toimusid XII ülemaailmse eesti kultuuripäevade festival ESTO 2019, kooliteatrite festival, õpilaste teadusfestival, nüüdismuusika päevad, vabariigi aastapäeva vastuvõttud (Tartu linn ja vald), juubelilaulupeo tulesüütamine, Eesti lipu juubeli tähistamine, Kaubandus-Põllumajanduskoja sügismess.

ERMi näitused tõid vaataja ette 1990. aastate argikultuuri muutused näitusel „Ise tehtud Eesti“. Koostöös Eesti Sisearhitektide Liiduga sündis tooliajaloo ülevaatenäitus, Viinistu Kunstimuuseum tõi oma kogud esmakordselt muuseumist välja ERMi ning valmisid uued virtuaalnäitused postiajalooost.

Oli rahvusvaheliste suurkonverentside aasta, kui ERM oli muuseumivaldkonna kokkusaamiste sihtkohaks. 2019. aastal toimus aprillis rahvusvaheline mälu-uurijate konverents koostöös Tartu Ülikooli etnoloogia instituudiga „Museums as Agents of Memory and Change“ ja novembris koostöös

Euroopa Muuseumiorganisatsioonide Võrgustikuga NEMO konverents „Museums 2030 Sharing recipes for a better future“, mis tõid kokku ligi 500 muuseumivaldkonna spetsialisti üle maailma. Alguse said kaks uut projekti: rahvusvaheline muuseumide ühiskondliku mõju suurendamist toetav „MOI! Museums of Impact“ ning välitöödele ja koostööle uuritavatega keskenduv „Soome-ugri dialoogid: Nõukogude Eesti etnoloogid hõimurahvaid uurimas (1944–1991)“.

Toimus haridusvõrgustiku Bridging Ages juubelikonverents „FREEDOM in / to Time Travel. Can we see the future?“ ja ERMi hariduskeskus korraldas INSA riigihanke kursusi „Eesti kultuuriruumi tutvustamine Eestis elavatele vähelõimunud püsielanikele ja uussisserändajatele“. Lisaks tähistati laulupeo juubeliaastat projektiga „Ajarännak 1869“ (üle 6000 osaleja) ja Tartu rahu aastapäeva „Ajarännakuga 1920“ (üle 3000 osaleja).

2019. aastal avati ERMi esemekogud uurijatele, mis kahekordistas ka senist uurimissaali külastajate arvu. ERM vastutab kultuuriministeeriumi esemepärandi digiteerimisprojekti eest, mille abil tehakse veebipõhiselt kättesaadavaks 25 000 objekti. Lisaks osaletakse dokumendi-, trüki- ja fotopärandi digiteerimises. Uudsenäitusena Eestis ja põhjamaades ilmus Karoliine Bürklandilt plastmasside konserveerimise ülevaade ning teostati vibratsiooni mõju uuringuid hoonele ja hoidlatele. Eesti Kultuurkapitali aastaauhinnaga pärjati ERMi peaarhivaari Tiina Taela, kes on alates 2009. aastast vedanud kihelkonnapiiride tähistamise projekti.

31.12.2018 oli ERMis 136 töölepinguga töötajat (lisaks 6 töötajat lapsehoolduspuhkusel)

Osakond	Töötajate arv
Avalike ja välissuhete teenistus	3
Digikeskus	10
Direktor	1
Finantsteenistus	3
Haldusteenistus	7
Hariduskeskus	8
Heimtali muuseum	4
Kogude osakond	16
Konserveerimisosakond	17
Koostöövõrgustike koordinaator	1
Müügi- ja teenindusosakond	41
Personaliteenistus	1
Dokumendihaldur	1
Teadusosakond	16

ERMi 110. aastapäeva tähistamine rahvapeo ja 110 kilo kaaluva tordiga.
Foto Berta Jänes, ERM Fk

Majandustegevus: 2019

2019. aastal oli ERMil kultuuriministri käskkirjaga kinnitatud eelarve ning 2018. aasta kasutamata jääkidega kokku kasutada 5 912 000 eurot. Personalikuludeks eraldati seejuures 2 071 000 eurot ja majandamiskuludeks ning investeringuteks 3 841 000 eurot. Sellest omakorda põhitegevuseks 529 000 eurot, üüriks ja üüriteenusteks Riigi Kinnisvara ASle 3 312 000 eurot.

Riigieelarvest eraldatud summadele lisandusid toetused summas 3 686 000 eurot

(sh Eesti Kultuurkapitali toetus ERMi uue hoone ehituse katteks 3 435 000 eurot).

Majandustegevusest saadud tulust (kokku 2 212 000 eurot) teeniti põhitegevusega (näitustegevus, haridusprogrammid ja kultuurisündmuste korraldamine) 678 000 eurot, toitlustamise ja muuseumipoe käibed olid vastavalt 1 048 000 ning 251 000 eurot, rendi- ja muu tulu 235 000 eurot. Lisandunud 2018. aasta omatulu ülekantud jääk oli 7 000 eurot.

ERM 2019	tuh. eurot
Kasutada olevad rahalised vahendid	11 842
Riigieelarve	5 912
Kultuurkapital	3 457
Euroopa Liidu toetused	115
Muud toetused	114
Majandustegevusest	2 219
Muu müük	25
Tegevuskulud	10 559
Tööjõukulud	3 098
Majandamiskulud	7 461
Muud kulud	1 213
Muud tegevuskulud	1
Põhivara amortisatsioon	1 212
Investeeringud	62

Teadusosakond: 2019

ERMi teadustegevus keskendus eesti ja soome-ugri etnoloogia ning museoloogia valdkonna uuringutele. ERM juhib kahte teadusprojekti ja on osaline kahes rahvusvahelises koostööprojekti (teemadeks kultuuripärand ja muuseumid, toidukultuur ja soome-ugri rahvaste uuringud). Aasta jooksul toimus viis teaduskonverentsi, sh koos Tartu Ülikooli etnoloogia instituudiga „Muuseumid kui mälu ja muutuste kujundajad“ (24.–26.04), mis tõi kokku enam kui 120 mälu-uurijat üle maailma ning ühiselt NEMOga (Network of European Museum Association) konverentsi „Muuseumid 2030“ (7.–9.11), mis koondas üle 240 muuseumivaldkonna uurija ja praktiku.

EL ASTRA meetmest toetatud toidukultuuri uurimise ja arendamise projekti raames toimus 2019. a Põhjamaade toidukultuuri uurijate konverents, osaleti võtme-konverentsidel, ilmusid artiklid teadusajakirjades. Koostöös Maaeluministeriumi ja Võru Instituudiga korraldati 2019. aasta Eesti maitsete piirkonna Vana-Võrumaa toidupärandi tutvustamisele ja arendamisele suunatud seminare ja töötubasid. Uueks väljundiks oli muuseumi teadurite ja toidupärandiga tegelevate väikeettevõtjate ühine tootearendus (filmid, kommenteeritud kokaraamatud, teabematerjalid).

Teadusajaloo uurimisteamaga seotult ilmus ajakirja Journal of Ethnology and Folkloristics teadusajaloo teemanumber Eesti, Läti ja Leedu teadlaste artiklitega. Alguse said uurimisprojektiid „Soome-ugri dialoogid: Nõukogude Eesti etnoloogid hõimurahvaid uurimas (1944–1991)“ ja 11 partneri koostöös museoloogia uuringutele keskenduv „MOI! Mõjukad muuseumid“.

ERMi teadustöötajad osalesid ettekannetega 30 rahvusvahelisel konverentsil ja 10 konverentsil Eestis. Ilmus üle 20 teaduspublikatsiooni ja 50 populaarteaduslikku artiklit (mälu-uuringud, nõukogude periood, museoloogia, teadusajalugu ja rahvakultuur). Peeti 10 populaarteaduslikku ettekannet, esineti meedias üle 50 korra, täiendati muuseumikogusid nüüdisaja argielu materjalidega Eestist ja Siberist, osaleti ekspertidena programminõukogudes ja komisjonides,

juhendati uurimistöid, peeti ligi 50 loengut ERMis ja ülikoolides ning korraldati muuseumivaldkonna täiendõpet.

ERMi juhitud teadusprojektiid

- Konkurentsivõimeline teadustegevus ERMis (EL ASTRA projekt nr 2014-2020.4.01.16-0049, 2016–2019, vastutav täitja Anu Kannike), Anu Järs, Karin Leivategija, Reet Piiri, Pille Runnel
- Soome-ugri dialoogid: Nõukogude Eesti etnoloogid hõimurahvaid uurimas (1944–1991), Hõimurahvaste programm 843, 2019–2020, projekti juht Svetlana Karm, täitjad Indrek Jääts, Tatiana Alybina, Marleen Metslaid, Piret Koosa, Mai-do Selgmäe, Arp Karm

Osalus teistes teadusprojektiides (Eesti)

- Kultuuripärand kui ühiskondlik-kultuuriline ressurss ja probleemne valdkond (IUT34-32, 2015-2020, vastutav täitja Kristin Kuutma, TÜ), Marleen Metslaid
- Religious diversity in Europe – past, present and future (Horizon 2020 RETOPEA-project SC6-CULT COOP-05-2017, vastutav täitja Riho Altnurme), ERM on assotsieerunud partner

Osalus rahvusvahelistes koostööprojektiides

- Grandma’s Story – Engaging migrant youth in their local communities (Eras-mus+ Cooperation for innovation and the exchange of good practices, 2017–2019, vastutav täitja Kata Maria Metsar), Kaari Siemer, Agnes Aljas
- MOI! Museums of impact, projekti juhib Soome Muuseumiamet 2019–2022, projekti juht Pille Runnel, täitja Agnes Aljas

Teadusosakond: Konverentsid

- 10.–11.04.2019 koos Eesti Kirjandusmuuseumiga konverents „Noorte Hääled“. Esinejad: Saša Babič, Denise McKeown, Alexander Suvorov, Amaliya Prtavyan, Makar Tereshin, Toyon Mohammad Abu Sayed, Viktoriia Yermolaieva, Nadzeya Charapan, Christiana Holsapple, Terje Lill, Mona Menets, Kaspar Metsar, Kairi Kalmann ja Külle Kordemets, Airika Harrik, Imar Koutchoukali, Eliis Vaino, Liis Luhamaa, Jaan Sudak.
- 24.–26.04.2019 „Museums as Agents of Memory and Change“ korraldamine koos TÜ etnoloogia osakonnaga. Esinejad: Barbara Kirshenblatt-Gimblett, Vikki Hawkins, Natalia Romik, Janicke Kernland, Valeria Pica, Ilenia Atzori, Kirstie Jamieson, Marta Discepoli, Kelly Diaz, Aleksandra Kubica, Jakub Jareš, Alisa Maximova, Kristin Josvoll, Pinchia Feng, Margaret Helen Freeman, Thomas Overdick, Sven Klomp, Kersti Tainio, Lea Grüter, Anita Ilieva Nikolovska, Marina Valle Noronha, Kathryn A. Hoffmann, Annika Kirbis, Hannah Wilson, Jari Harju, Emelie Höglund, Lise Johnsen, Tehmina Goskar, Emmie Kell, Nina Robbins, Silke Arnold-de Simine, Maria Kobielska, Linara Dovydaitytė, Olga Zabalueva, Anna Yanenko, Therese Quinn, Anu Kannike, Ester Bardone, Kristel Rattus.
- 7.–10.11.2019 NEMO konverents „Museums 2030 – Sharing recipes for a better future“, koostöös Eesti Muuseumiühinguga. Esinejad: Molly Fannon, Mercedes Giovinazzo Marín, Henry McGhie, Jordi Baltà Portolés, Tiina Merisalo, Jess Turtle, Matt Turtle, Maria Vlachou, Keiu Telve, Višnja Kisić, Joao Delgado, Margherita Sani, Ineta Zelča Simansone, Lodewijk Kuiper, Alistair Brown, Sylvia Willkomm, David Vuillaume, Aleksandra Berberih-Slana, Anna Hansen, Magdolna Nagy, Denisa Brejchova, Christina Haak, Kimmo Levä, Sevrá Davis, Friso Visser, Henry McGhie, Morien Rees, Alice Klaassen, Susanne Zils.

NEMO konverents „Museums 2030 – Sharing recipes for a better future“ tõi ERMi üle 200 osaleja ligi 40 riigist. Foto Arp Karm, ERM FK

Rahvakultuuri koolitus- ja teabekeskus: 2019

2019. aasta oli Eesti laulu- ja tantsupeo juubeliaasta, millega oli seotud ka rahvakultuuri teabekeskuse tegevus. Laulupidu ja rahvarõivad on lahutamatult seotud, kogu rahvarõivailu ja -lugu oma mitmekesisuses tuleb just tantsustaadionil ja laulukaare all esile. ERMi kogude rikkalik rahvarõivapärand võimaldab pidulistel kanda ajalooliste talupojarõivaste järgi tehtud originaalilähedast rõivast – sellist nagu meie esivanemad esimese üldlaulupeo aegadel kandsid. Teabekeskuse kuraatorid jagasid peo eel erineval viisil rahvarõivaalast teavet: ilmusid rahvarõivaid ja nende kandmist tutvustavad artik-

lid Laulu- ja tantsupeo SA uudiskirjas ning ERMi blogis, peeti loenguid nii muuseumis kui ka üle Eesti, anti nõu rahvarõivaste valmistamise ja kandmise kohta. Peo ajal oldi rahvarõivaabi telgiga Kalevi staadionil (3.–5. juuli), aidates peolisi rahvarõivaste parandamisel, korrastamisel ja puhastamisel. Nõudlus abi järele oli väga-väga suur, tantsijad nimetasid ERMi lausa elupäästjaks. Lauluväljakul sai ERMi suures käsitöötelgis (5.–7. juuli) meistrite juhendamisel õppida mitmesuguseid käsitöövõtteid. Tegevust leidis igas vanuses inimestele, avatud oli ka lastenurk ja anti rahvarõivaalast nõu.

Nobedad näpud parandamas tantsupeoliste riideid ERMi rahvarõivaabi telgis. Foto Arp Karm, ERM Fk

Koolitused ja loengud

Rahvakultuuri teabekeskuse igapäevane töö on rahvakultuuri populariseerimine, nõustamine, juhendamine ja koolituste pakkumine. Traditsiooniks on kujunenud pärandtehnoloogiliste oskuste õpetamine. 2019. aastal toimus 38 korral ja 22 teemal töötuba, osalejaid oli kokku 181 (korraldajad Age Raudsepp ja Liisi Jääts).

Rahvakultuuri ja -kunsti alased loengukursused toimusid Tartu Kõrgema Kunstikooli Pallas I kursuse üliõpilastele, Haapsalu Kolledži käsitöötehnoloogia ja disaini eriala tudengitele, TÜ VKA rahvusliku tekstiili üliõpilastele jne. Üheks tööloõiguks oli üliõpilaste tööde juhendamine ja retsenseerimine.

Maakondlikes pärimuskultuuri programmides osaleti nõukogu liikmetena, programmis „Eesti rahvarõivas 2017–2021“ ekspertide ja konsultantidena. Tihe koostöö toimus Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu (ERKL) ja selle alaliiduga MTÜ Rahvarõivas. 18. jaanuaril tähistas ERKL oma 90. aastapäeva ERMis muuseumipäevaga, selleks puhuks oli teabekeskuses väljapanek ERMi kogudes olevatest UKU ja Eesti Kodutöönuduse Edendamise Keskseksi esemetest.

Rahvarõivakooli VII lend lõpetas 2-aastase koolituse ja tööd alustas rahvarõivakooli VIII lend, koos käidi kord kuus nädalavahetuseti.

Rahvarõivakooli lõputööde demonstratsioon, komplekte tutvustab Reet Piiri.
Foto Berta Vosman, ERM Fk

Rahvakultuuri koolitus- ja teabekeskus: 2019

2019. aasta töötoad

- Puust kausi voolimine, 13.04, juhendaja Meelis Kihulane
- Villase lõnga värvimine kangavärvidega (algajatele), 13.04, Age Raudsepp
- Kaapkübara tegemine, 11.05, 18.05, Piia Rand
- Kirivöö kudumine, 15.–16.06, Piia Rand
- Väikekandle tegemine, 29.07–2.08, Roland Suits
- Punaste loodusvärvidega värvimine, 2.–3.08, Liis Luhamaa
- Indigoga värvimine, 4.08, Liis Luhamaa
- Vitssõle tegemine, 10.08, Indrek Ikkonen
- Niplispitsi tegemine (algajatele), 10.08, 17.08, Külli Valk
- Tikitud susside tegemine, 10.08, 24.08, Kristin Sulg
- Kedervarrega ketramine, 24.08, Liis Luhamaa
- Vokiga ketramine, 25.08, Liis Luhamaa
- Lina ketramine, 14.09, Margit Pensa
- Haapsalu salli kudumine, 14.09, Pille Källe
- Niplispitsi tegemine (edasijõudnutele), 21.–22.09, 28.09, Külli Valk
- Pastelde tegemine, 21.09, Katrin Koch-Maasing
- Telgedel kudumine (algajatele), 22.09, 29.09, 13.10, 20.10, Age Raudsepp
- Tööriistade teritamine, 5.10, Meelis Kihulane
- Arhailiste paelte punumine, 12.–13.10, Jaana Ratas
- Kristi Jõeste kudumise meistrikläss, 19.10, Kristi Jõeste
- 21. Seto värvilise pitsi heegeldamine, 16.10, Terje Lillmaa
- Kuldtikandi tikkimise algtoed, 17.–18.11, Janika Mägi

12. jaanuar. Rahvarõivakooli VII lend lõpetas kaheaastase õppetöö. Foto Berta Vosman, ERM Fk

Hariduskeskus: 2019

2019. aasta tähtsaimateks ülesanneteks oli Eesti kultuuri lühikursuse jätkamine (INSA riigihange „Eesti kultuuriruumi tutvustamine Eestis elavatele vähelõimunud püsielanikele ja uussisserändajatele“) ning koostöö koolidega Tartu linna riigihanke „Aktiivõppeprogrammid Tartu põhikoolide ja gümnaasiumite õpilastele õppeaastaks 2019/2020“ täitmine.

Valmis 5 uut muuseumitundi ja 2 töötuba, 1 marsruudikaart, 1 teemaekskursioon ja 1 ekskursioonijuht. Korraldati 613 haridusprogrammi ja töötuba (umbes 14 712 osalejat). Toimus lepinguliste giidide atesteerimine aastateks 2020–2022, mille läbis 38 giidi. Muuseumil on 49 lepingulist giidi, neist 11 atesteering lõpeb 2020. või 2021. aastal. Aasta jooksul toimus 935 giidiekskursiooni.

Olulisemad projektid

- Lauulupeo 150. aastapäevale pühendatud projekti „Ajarännak 1869“ toimus koostöös Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Seltsiga, millest võttis osa enam kui 6000 osalejat üle Eesti. Hariduskeskuse eestvedamisel toimus ERMis 9.–13. septembrini rahvusvahelise organisatsiooni „Bridging Ages“ juubelikonverents „FREEDOM in/to Time Travel. Can we see the future?“.
- Rahvusvahelistest haridusprojektidest jõudis lõpule Erasmus+ projekt „Grandma’s Story“, töö jätkub Nordplus Adulti projektiga „Heritage, integration and social cohesion“.

Konverentsi „FREEDOM in/to Time Travel. Can we see the future?“ osalejad said osa võtta ka 1869. aasta ajarännakust. Foto Berta Jänes, ERM Fk

Hariduskeskus: 2019

- ERMi ja TÜ psühhiaatrikliiniku koostööprojekt laienes 2019. aasta alguses TÜ Kliinikumi ja Tartu mäluasutuste koostööks. Partneritena lisandusid Tartu Linnamuuseum, Tartu Kunstimuuseum, Rahvusarhiiv, TÜ muuseum, TÜ loodusemuuseum ja botaanikaaed.
- Toimus kolm suuremat täiskasvanuhariduse projekti, neist kaks keskendusid eelkõige uus-sisserändajatele ning vähelõimunud kodanikele.
- 1. Riigihanke kaudu teostatava Eesti kultuuri lühikursuse (sept 2018 – nov 2019) käigus toimus 60 õppepäeva ja 70 õppekäiku. Partneriteks Tartu Rahvusvaheline Maja ja ERMi Sõprade Selts. Kursustel osales 349 inglise või vene tugikeelega kursustlast, neist 189 läbis kursuse täismahus.
- 2. Kultuuriasutuse teenusedisaini mentorprogramm (sept 2019 – veebr 2020) ja pilootprojekti „Ela eestlaste elusid“ väljatöötamine ja piloteerimine. Koostööpartneriteks TÜ transmeedia uurimisrühma liikmed Alex Fadeev ja Merit Rickberg.
- 3. 26.–28. augustil toimus Saaremaal muuseumipedagoogide 10. suvekool „Muuseumiharidus 21. sajandil: virtuaalreaalsus, õmblusteta õpikeskkond ja individuaalsed õpiteed“, partneriks Saaremaa Muuseum ning suvekoolist võttis osa üle 50 muuseumipedagoogi üle Eesti.

Eesti kultuuri lühikursusel osalejad. Foto Diana Loot, ERM Fk

Kogude osakond: 2019

2019. aastal olid kolme ja poole aastase pausi järel ERMi uurimissaal ja raamatukogu lugemissaal taas külastajatele täies mahus avatud. Uurimissaali päevikus registreeris end 671 uurijat. Kogudest laenutati tutvumiseks 19 057 museaali. ERMi kogude vastu tunti laialdast huvi ka muuseumisse kohale tulemata. Muinsuskaitseameti statistika järgi kuulus Muuseumide Infosüsteemis sajast enim vaadatud objektist 86 ERMi kogudesse.

Inventuurid toimusid kuues alakogus (Eesti esemekogu, arhiivkogu, kirjasaatjate vastuste arhiiv, postimuuseumi esemekogu ja templikogu ning Tartumaa muuseumi raamatukogu). Neist keerukaimaks võib suuruse tõttu pidada Eesti esemekogu (üle 100 000 eseme). Varasema ruumikitsikuse tõttu oli kogu aastakümneid inventeerimata ning esemete kontrollimine ja varasemate inventuuride dokumentatsiooniga võrdlemine võttis kaks ja pool aastat. Esmakordselt toimus inventuur kirjasaatjate vastuste arhiivis. Selle eelduseks oli kogu sisestamine Muuseumide Infosüsteemi kaastööde põhiselt (varem oli arvestust peetud köidete üle, kuid üks köide võis sisalda mitut käsikirja).

2019. aasta suvel algas kaheaastane esemepärandi digiteerimisprojekt, mis kuulub kultuuriministeeriumi digiteerimise tegevuskavva ja mida rahastatakse majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi kaudu. Projektis osaleb koos ERMiga 15 muuseumi. Digiteerimise tegevuskava projekti juhtrühma kuulub Riina Reinvelt ja esemepärandi projektijuht on Triinu Siilbek. Dokumendipärandi projekti käigus digiteeriti 627 ERMi säilikut peamiselt etnograafilisest ja topograafilisest arhiivist. Foto- ja trükisepärandi digiteerimine toimub järgmisel aastal.

Tavapärase graafiku alusel jätkus kogude registreerimine, vastuvõtmine ja kirjeldamine infosüsteemis ning digitaalsete kujutiste lisamine kirjetele. Registreeriti 31 513, vastu võeti 23 160 ja kirjeldati 15 943 objekti. Digiteeriti 6 487 museaali (neist Ennistuskogas Kanut 2384 negatiivi) ja digihoidlasse tõsteti 8866 faili. Hoiustamisaktiga määrati Muuseumide Infosüsteemis uus asukoht 91 915 objektile.

Muuseum	Fondi nimetus	31.12.2019 seisuga
Eesti Rahva Muuseum		
	A-kogu	105 818
	B-kogu	9 960
	C-kogu	3 158
	D-kogu	21 174
	K-kogu	1 606
	Etnograafiline Arhiiv (EA)	918
	Topograafiline Arhiiv (TA)	1 073
	Sanitaar-topograafiline Arhiiv (San.Top)	370
	Korrespondentide Vastuste Arhiiv (KV)	55 557 kaastööd (1 455 köidet)
	Arhiivkogu	29 fondi (6 557 säilikut)
	Postkaardikogu	8 fondi (1 908 säilikut)

Kogude osakond: 2019

	Fotokogu (Fk)	336 074
	Filmiarhiiv	323
	Videoarhiiv	1 470
	Fonoteek	626
	Etnograafiliste jooniste kogu (EJ)	23 167
Postimuseum		
	Postiajaloo kogu	52 558
	Ümbrikute kogu	13 fondi (8979 säilikut)
	Markide kogu	14 462
	Esemekogu	1 624
	Templikogu	11 835
	Arhiivkogu	12 fondi (3 154 säilikut)
	Fotokogu	29 673
	Raamatukogu	4 718
Heimtali Muuseum		
	Esemekogu	1 639
	Fotokogu	676
	Arhiivikogu	1 468
Tartumaa Muuseum		
	Fotokogu	24 247
	Zooloogiline kogu	245
	Geoloogiline kogu	554
	Arheoloogiline kogu	2 790
	Arhiivkogu	10
	Esemekogu	5 664
	Kunstikogu	1 673
	Videokogu	3

Kogude osakond: esemekogud

Kolimise järel alustati hoidlate kaupa esemete asukohtade sisestamist Muuseumide Infosüsteemi. Esmalt ehitati infosüsteemis üles n-ö asukohapuu ehk asukohtade süsteem. Seejärel alustati hoiustamisaktide vormistamist.

Kaks ja pool aastat väldanud Eesti esemekogu (esimesed 20 000 eset ja A-kogu) inventuurile tõmmati lõpuks joon alla. Tuvasitati 709 eset, mis olid (peamiselt 1952. aasta inventuuri järel) kogust välja arvatud, kuid tegelikult olemas. Leidmata jäi 720 eset, millest paljudel puudub peakataloogis kirjeldus või asukohaviide vanas asukohakataloogis. Võib oletada, et need esemed ei ole reaalselt kunagi välitöödelt muuseumisse jõudnud ja on arvele võetud nimekirjade järgi.

N-ö ERMi vanad esemekogud täienesid 2019. aastal 715 esemega, millele lisandus 2700 Tartumaa muuseumi esemekogusse vastu võetud eset. Sellega on peaaegu lõpule

viidud Tartumaa muuseumist ERMi toodud osalise või vigase numeratsiooniga esemete läbisorteerimine ja arvelevõtmine.

Suurematest laekumistest väärivad äärmärkimist Stockholmis tegutseva rahvakunsti huviringi Triinu liikmete Eesti Vabariigi 100. aastapäevaks valmistatud vaibad, parteide ja valimistega seotud meened ning 1990. aastate telefonikaartide kogu. Neile lisaks laekus mitmesuguseid üksikesemeid, nagu 1930. aastate Electroluxi tolmuimeja, Siiri Sisaski poolt 2011. aasta laulupeol omaloodud laulu „Mis maa see on“ esitamisel kantud rõivastus või 1930. aastate poliitikule Johannes Klesmentile kuulunud frakk ja smoking, mis on teinud läbi põgenemistekonna 1944. aastal ja jõudnud suure ringiga tagasi Eestisse. Alma Maar annetas ERMile 12 nukku seeriast „Riigimehed“, mis kujutavad Eesti presidentide ja peaministriteid alates Konstantin Pätsist.

Kogude osakond: arhiiv

Arhiivi iga-aastane tööpöld näeb ette kogude täiendamist, korrastamist, kogude kirjeldamist andmebaasis MuIS, uurijate teenindamist ja kogude inventeerimist. ERMi uurimissaali külastas 671 uurijat, kes laenutasid 7039 arhiivimaterjali.

Digiteerimisprojekti „Jäägem eestlasteks, aga saagem eurooplasteks“ käigus digiteeriti arhiivinaises, mis on pärineb ajast enne 1920. aastat (386 välitöö päevikut, 172 etnograafilise arhiivi kirjeldust ning 69 arhiivisäilikut). Digiteerimise korraldas Rahvusarhiiv, digiteeritud materjal tehti uurijatele kättesaadavaks andmebaasis MuIS.

2019. aastal sai arhiiv täiendust 132 käsikirja, 774 arhiivisäiliku ja 84 postkaardi võrra.

Kirjasaatjatele korraldati 61. teatmemaaterjali kogumise võistlus, mille tulemusena laekus 88 käsikirja 67 autorilt. Enim kirjutajaid oli põhiteemal „Keha ja kultuur“ (39 tööd), mille materjalid aitavad ette valmistada tulevast suurt näitust ning kus kirjutati

spordi, tervise, enese kehalise arendamise, rõivastuse ja riietumise teemadel. Pea 50 vabateemalise töö hulgas jagati valdavalt eluloolisi mälestusi, kirjeldati ühiskondlike ja isiklike muutustega kohanemist ning saadeti täiendusi eelmiste aastate kogumisteedel 1990. aastate tööelust ja tähtpäevade tähistamisest. Teatmemaaterjali kogumise võistlusest tehti kokkuvõtteid kirjasaatjate päeval, 8. oktoobril, millest võttis osa 41 kirjasaatjat.

Arhiivkogus korrastati etnograaf Ants Viirese arhiiv (Ak 36, 107 säilikut), pikaajase Jõgeva aedniku Aleksander Orase arhiiv (Ak 19-39, 69 säilikut) ning mitmed väikesed arhiivkogud üksikisikutelt. ESTO arhiivile lisandus 42 säilikut. Aasta lõpus asuti korrastama Ajaloo Instituudi etnograafiaspektori arhiivi (Ak 39), mille vastuvõtmine jäi 2020. aasta algusse.

Inventuur toimus korrespondentide vastuste arhiivis (KV) ja arhiivkogus (Ak).

Ants Viires usutlemas Arseni Tõnissoni. Läti Limbaži rajoon Salaca külanõukogu Korgene küla, 1970. ERM Fk

Kogude osakond: raamatukogu

Aasta-aastalt on kasvanud ERMi raamatukogu kasutatavus. 2019. aasta lõpu seisuga on registreeritud lugejaid 396 ja laenutati 3296 teavikut. Raamatukogu lugemissaali käivad uudistamas ka muul eesmärgil muuseumisse sattunud külastajad. Ajakohastati ja kinnitati raamatukogu kasutuskord. 2019. aastal lisandus raamatukokku 433 trükist ja elektroonilist teavikut (neist 269 annetuste, 82 ostu, 34 vahetuse ja 48 muul moel saabunud). Raamatukogusüsteemi Sierra lisati 690 eksemplari.

2019. aasta märtsis jõudis lõpule Tartu-maa muuseumi fondiraamatukogu inventuur. Inventeeritud raamatute ilmumisanndmete kontrolli ja sisestamisega oli suureks abiks vabatahtlik Heli Luik. Märtsis ja mais

toimusid ERMi konservaatorite juhendamisel kaks raamatute parandamise õpituba, millest võtsid lisaks raamatukogu töötajatele osa ka huvilised arhiivist. Seoses artiklite andmebaasi ISE üleviimisega Millenniumist Sierrasse kontrolliti ja parandati ERMi puudutavaid üldandmeid.

Lisaks toimus lugemissaalis aasta jooksul mitmeid üritusi: lõimumist toetav kultuuriseminar, noorte teadusfestivali üritused, ajalookonverents „Scripta Manent“ ning kirjandusüritusi ja raamatuesitlusi.

21. novembril viibisid raamatukogus kaks töövarju Jõhvi Gümnaasiumist, kellele tutvustati bibliograafi tööd (kataloogimine, laenutamine, uue materjali sorteerimine, ISE ja ESTERi kasutamine jne).

ERMi raamatukogu võõrustas kirjavara ajaloo seminaripäeva „Raamatuga Ajarajal“. Foto Anu Ansu, ERM Fk

Kogude osakond: fotokogu

2019. aastal jõuti ERMi fotokoguga liita rekordiliselt palju tulmet, tervelt 18 673 uut arhivaali, neist 4852 negatiivi, 2463 paberfotot, 2015 slaidi ja 343 digifotot. Et kõnekaks ei saaks pelgalt arvud, siis siinkohal uutest fotoseeriast väike ülevaade.

Üks suur ja põnev fotokogu oli oodanud juba tosin aastat, kuni eelmise aasta lõpul vormistati nn Pilvre seeria vastuvõtmine. ERM Fk 2897:1-3020 kajastab Valdo Pilvre ja tema poja Uno Raimond Pilvre pere- ja argielu aastatel 1940.–1960. Meeleolukad fotod on pildistatud Tallinnas, Tartus, Viljandis, Pärnus ja mujal Eestis ning kajastavad tolleaegset rõivamoodi, kultuuri- ja seltsielu, suvitamist, elu maal. On ülesvõtteid koolipäevilt, nii Tallinna kui Tartu laulupidudest, Gaudeamusest, jõulude tähistamisest, sünnipäevadest, pulmadest, laste ristimisest, varudest, matustest, palju leerifotosid. Pildistusi on ka Eestist väljaspool, nt automatkadest Karpaatidesse, Moskvasse, Kiievisse, Lvovi, Leetu, Lätti, Leningradi ja Karjalasse. Tähelepanuväärne on, et negatiivirullid saabusid ERMi väga vähese infoga, ja ERMi peaarhivaar kasutas fotode legendeerimisel nende tuvastamiseks Facebookis grupi Eesti pildid liikmete abi. Väga vähese infoga fotodelt tunti ära paiku, inimesi, automarke jne. Täpsemalt on võimalik lugeda ERMi ajaveebist <https://blog.erm.ee/?p=13208>

Viljakas oli eelmine aasta väliseesti materjalide kogusse laekumise osas. Suur fotoseeria on Ameerikas Connecticutis elava foto- ja filmiamatööri Rein Linaski fotokogu, mis käsitleb eesti diasporaa dokumenteerimist. 2019. a jõuti koguga liita selle suure seeria 9000 slaidi ja negatiivi, kuid osa kogust jääb veel järgmist aastat ootama. Kuna seeria kirjeldamine on pooleli, siis täpsem ülevaade sellest juba järgmises aastaraamatus. Väliseestlase eluolu kajastab ka Rootsisi ja Norras elanud amatöörfotograafi Enn Andersoni (s 1931 Tallinnas, põgenenud 1944. aastal Rootsi) slaidikogu (3041:1-934). Veel üks väliseesti fotoseeria on saadud enne sõda Narvas elanud, Narva pommitamise järel 1944. aastal Rootsi ja sealt edasi USAsse

põgenenud Sirje Helder-Goldi ja tema perekonna käest (ERM Fk 3045:1-1000).

Üks suurem fotoseeria pärineb kodu-uuri ja ERMi korrespondendi Sergei Seelandi (1935–2018) valdusest, ja sisaldab Pärnu-Jaagupi kihelkonna ja endise Velise valla elu dokumenteerivaid fotosid (ERM Fk 3036:1-1026). Mees kogus sealse piirkonna isikuid, eluolu ja hoonestust kajastavaid fotosid isegi Venemaa arhiividest koopiaid tellides, ja soovis, et üks osa tema elutööst leiaks koha Eesti Rahva Muuseumi fotokogus.

Järgmise suurema seeria materjal jõudis samuti ERMi juba aastate eest, kui töötasime veel Veski tänava majas. Selleks on fotograaf Ellen Pihlaku fotod ERM Fk 3037:1-550. Kogu seisukord oli aga sedavõrd hull, et nende puhastamine ja korrastamine võttis hulga aega, ja uude majja kolimise ajal polnud võimalik tulme vastuvõtmisega tegeleda. Klaas- ja nitrofilmnegatiivide kogu on pildistatud Tartumaal Annikorus, Elvas, Kongutal ja Rannu piirkonnas 1930.–1940. aastatel. Klaasid olid seisnud üksiku vanaproua aidas, kuhu murti sisse. Sealne naabrimees päästis negatiivid, ja tõi muuseumisse 2015. aastal.

Klaasnegatiivide osas on põnev leid vene õigeusu preestrite Boris Bežanitski ja tema poja Vladimir Bežanitski klaasnegatiivide kogu (ERM Fk 3042:1-390), mis kajastab peamiselt vene õigeusu koguduste liikmete eluolu Läänemaal, Pärnumaal ja mujal Eestis. Negatiivid tõi muuseumile Ago Ruus Rõugest. Tavapäraselt laekusid ERMi korrespondentide fotod võistlustööde, küsimuslehtede illustreeriva materjalina või üksikfotodena (ERM Fk 3040:1-240). Põnevaid klaasnegatiive lisandus Tartu Ülikoolile kuulunud hoonest Laial tänaval ja ERMi endise fotograafi Jüri Karmi kabinetist leituna (ERM Fk 3029:1-169). Kuressaarest toodi maja pööningul peitunud nitrofilmnegatiivide kogu, mis kajastab Saaremaa skautlust, kooli- ja argielu (ERM Fk 3038:1-206). Rein Treierilt laekus Tartu kultuurielu kajastavaid slaide ja digifotosid (ERM Fk 3044:1-90).

Kogude osakond: fotokogu

Üldtantsupidu 1985. Foto Rein Treier, ERM Fk 3044:47

Kogude osakond: audiovisuaalne kogu

Filmikogu. 2012. aastal alustas ERM süsteemaatiliselt 8 mm amatöörfilmide kogumist. Muuseumi eesmärk oli aidata säilitada inimestel sageli juba hävimisohtu sattunud vanu filmilinte kui tsensuurivaba kajastust nõukogudeaegse Eesti elust. Esimestel aastatel toodud linnid digiteeriti Eesti Filmiarhiivis, alates 2015. aasta algusest on muuseum 8 mm filmid ise diginud. Ka 2019. aastal pöörati suurt tähelepanu 8 mm filmide digimisele ning praeguseks on valmis jõutud kõigi muuseumile annetatud kitsasfilmidega. Kokku on aastatega digitud üle 900 filmiketta 72 annetajalt. Lisaks eraisikutele jõudis muuseumi filme nt ka Tartumaa Kurtide Ühingult.

Kui esimestena saabusid muuseumi üksikud filmilinnid peamiselt pulmavideotega, siis aja jooksul suurenesid nii kogused kui ka teemad. Kogutud filmid annavad läbilõike tollasest elust – jäädvustatud on pere pidulikke sündmusi ja igapäevaseid toimetusi, laste kasvatamist, õpinguaastaid ja tööelu, vaba aja veetmist matkadel ning reisidel.

Suur osa linnidest on küll veel kogudesse registreerimata. Alates 2016. aasta teisest poolest on ERMil valmisolek tegeleda ka 16 mm amatöörfilmidega ja tuleval aastal ongi rõhk nende digiteerimisel. Loomulikult ei ole 8 mm filmide kogumine sellega lõppenud ja me ootame neid muuseumisse ka edaspidi.

2019. aastal oli ERMi filmikogus arvel 324 filmi.

Videokogu. Videokogus algas filmioperaator Vaidu Vidili arhiivi digiteerimine videokassettidelt. Töö DV-kassettidega algas ja jätkub ka veel järgmisel aastal.

Videokogusse võeti vastu 20 uut filmi. Enamik neist on valminud muuseumi teadurite eestvedamisel ja puudutavad puutööd. Vaike Reemannilt jõudis kogusse materjal 2012. aasta välitöödelt Avinurmes, sealsetest inimestest, puutöötraditsioonidest ja tünnilaadast. Lisaks veel jäädvustusi puu langesest, selle väljaveost hobukelguga, palgi lõhestamisest ja arhailise puutööpingi valmistamisest. Liisi Jääts täiendas muuseumi kogu traditsiooniliste töövõtete hobuselooga, vankrivitsa ja reealase painutamise, samuti Toomas Kihulase analüüsiga ERMi säilitatava talumööbli konstruktsioonidest.

ERMi videokogus on 2019. aasta seisuga 1472 filmi.

Helikogu ja fonoteek. Helikogusse lisandus eelmisel aastal 44 intervjuud: salvestused 2013. aasta suve välitöödelt Setumaal, Kristel Rattuse intervjuud inimestega teemal „Minu auto“, lisaks vestlusi ketramisest ja kangakudumisest.

Fonoteegis on kokku 626 salvestist.

ERMi filmimeeskond Avinurme välitöödel Erich Tammiku puidutöökodas. Foto Nele Tammeaid, ERM Fk 3010:200

Konserveerimisosakond: 2019

Konserveerimisosakonna tähelepanu oli 2019. aastal näituste korraldamise ja kogude säilitustegevuse toetamisel.

Säilitamistegevused

Hoidlate hooldus, hoiustussüsteemide puhastus ja kliimatingimuste jälgimine toimus tavapäraselt. Määratud näituste vitriiniklaaside puhastamiseks leiti sobilik vahend ja meetod. Tulme signeeriti, vajadusel külmutati ning korrastati viisil, mis võimaldab esemete hoidmist, kasutamist ja eksponeerimist. Oluliseks säilitustegevuseks oli riideproovide kiletamine/vaakumpakendamine, mille käigus pakendati 2351 museaali. Samuti pakendati ringi heegel- ja koeproovid, mis võeti vanadelt pappidelt lahti, vajadusel signeeriti ja kinnitati uutele arhiivipüsivatele kartongidele, pakendati soonkinnitusega kottidesse ja magasineeriti ümber. H49 suurrätid pakendati torudele ning sellest ilmus klipp ka ERMi videoblogis. Alustati kunstikogu paberalustel teoste korrastamisega, mille raames teosed puhastatakse, teostatakse vajalikud konserveerimistööd

ning teosed pakendatakse arhiivipüsivast materjalist ümbristesse. Vajalikud karbid valmistati ise. 2019. aastal jõuti töödega peaaegu poole peale. Kunstikogu 24 skulptuuri ümbristati kaitsekottidega. Vanad restaureerimisprotokollid korrastati, valmistati ette digiteerimiseks, pakendati säilitusnõuetele vastavalt ning anti üle arhiivi. Teostati Raadi mõisa mööbli uuringud ja klaasesemete kogu seisundiuurimise ning koostati konserveerimise vajavate esemete nimekiri, mis on 2020. a tööde aluseks.

Vibratsiooniuurimused

Juunis enne Metallica kontserti teostati vibratsiooniuurimused, et saada teada, kuidas hoone reageerib erinevatele helisagedustele ning hinnata helivibratsiooni riski esemetele. Mõõdeti üldvibratsiooni *black box*'is, hoidlates, ekspositsioonis, vahetuvate näituste saalis ja sillaalal. Vibratsiooni mõõtmistulemuste analüüsimisel ei ületanud ükski näituse-ega hoiuala kahjustavat vibratsiooni, kuigi mõnikord ületati haiglatele kehtestatud maksimaalset vibratsiooni taset.

Plastmassi puhastamise katsetamine. Foto Anu Ansu, ERM Fk

Konserveerimisosakond: 2019

Konserveerimistööd

2019. aastal konserveeriti Heimtali muuseumi mööbli komplekt ja kaks ust, mis lähevad kasutusse. Jätkus Armbrusti altari konserveerimine. Alustati C-kogu paberalustel esemete konserveerimisega, et need valmistada ette tulevaks näituseks. Kokku korrastati 1430 ja konserveeriti 45 museaali, lisaks korrastati raamatukogu ja Tartumaa muuseumi kaarte ja plakateid (kokku 156 lehte) ning tulmena arhiivi fotosid (880 tk).

ERMis käis praktikal 12 tudengit, kellest kümme oli Egle Mikko juhendamisel abiks altari konserveerimisel. Osaleti 12 koolitusel või konverentsil. Konserveerimisosakonna töötajad üllitasid kaheksa ERMi blogilugu ning esinesid posterettekannetega kahel rahvusvahelisel konverentsil. Jätkati geelide kasutusvõimaluste uurimist konserveerimises ning koostöös Kõrgema Kunstikooli Pallas tudengi Kristiina Mooseliga töötati välja geelide kasutamise meetodika paberi konserveerimises. Viimane tegi sel teemal oma lõputöö. Teemal „Geelide kasutamine ERMi paberikonserveerimises“ esineti ettekandega EKÜ koolituspäeval. Geele kasutati nii paberi kui ka metalli ja tekstiili puhastamisel lisades sinna vajadusel sobilikke lahusteid

või ensüümi. Lahustitega geeli kasutati ka sünteetiliste liimidega liimistatud ja praeguseks kleepuvaks muutunud tekstiilide puhastamisel, kus sobiva meetodi otsimine jätkub.

Arendati koostöösidemaid EMÜ metsandusteaduskonna labori, Tallinna Tööstushariduskeskuse ja TTÜ tekstiililaboritega. Käidi kohapeal tutvumas nende laborite uurimisvõimalustega. EMÜ laboris määrati kindlaks näitusel eksponeeritud kodalukkuude puulliigid, millest valmis ka ERMi videoblogi.

See igavene plastmass

Plastmassikonservaator Karoliine Bürkland il (end Korol) ilmus raamat „See igavene plastmass. Plastesemete vananemine, säilitamine ja konserveerimine“. See on esimene eestikeelne plastmassidest esemete säilitamist ja konserveerimist käsitlev raamat. Raamat nomineeriti muuseumite aastauhinnale 2019 teadustrükise kategoorias. Bürkland on aktiivselt jätkanud plastikute teema tutvustamist konverentsidel, meedias ja töötubades. 2019. aastal osales ja täiendas ta oma teadmisi ka kahel rahvusvahelisel plastikuteemalisel konverentsil.

Vananenud looduslikust vulkaniseeritud vahtkummist eit ja taat (ERM A 826: 274 ja ERM A 826: 273). Fotod Berta Jänes, ERM Fk

Näitused: 2019

2019. aastal oli ERMi näituste tegevus suunanud Eestis mitmele riiklikule tähtpäevale – püsinäitus „Kohtumised“ said täiendust laulupeo teemaga, EÜSi ajaloolise lipu 135. aastapäeva puhul esitlesime ERMi lipupe kogu andmebaasi. Suures saalis oli avatud 1990. aastate argielule pühendatud „Ise tehtud Eesti“, mida toetas sündmus- ja haridusprogramm. Galerii kaks teemanäitust „Toolilugu“ ja „Viinistu kunstisadam ERMis“ käsitlesid 20. ja 21. sajandi kunstiklassika ja disainiajaloo teemasid, mida toetasid kuraatorituurid ja loengud. Soomeugri etnoloogia suunda toetasid UNESCO mitmed põliskeelte aastal rändnäitused Eestis ja kaugemal. Osalussaali näitustekava tõi publiku ette nii autori (foto)kunsti loomingut kui innovaatilise uusetnograafia tõlgenduse, nutikat disaini- ja materjalikasutust ning eneseväljendust ja tänapäeva ühiskonna teemasid. Heimtali näitused töid 2019. aastal esile tudengite ja õpilaste eksperimentaalseid töid.

Näituste arvu kasvu on toonud kaasa sündmuskorralduse sektor rohkete üritustega, näiteks ESTO, Draama, rahvusvaheline filateelia festival, Rahvusülikool 100 näitused. Kasvava mahuga on juurde tulnud virtuaalnäitusi, mille abil ERM oma kogu-

sid nähtavaks teeb. Lisaks leidis erihuviga külastaja majast mõnepäevaseid erinäitusi (Metallica, Gunta Rantla telenukid jpt).

Püsinäitused

- Alates 1.10.2016 Eesti kultuuriloo püsinäitus „Kohtumised“
- Alates 1.10.2016 soome-ugri püsinäitus „Uurali kaja“

Suur saal

- 4.10.2018–20.10 „Ise tehtud Eesti“. Prodsentsent Külli Lupkin, kuraatorid Agnes Aljas (ERM), Ann Aaresild (Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum), Anneli Banner (Eesti Vabaõhumuuseum), Anu Järs (ERM), Anu Kannike (ERM), Helena Grauberg (Tartu Mänguasjumuuseum), Karin Leivategija (ERM), Liis Reha (Tartu Mänguasjumuuseum), Marleen Metslaid (ERM), Paavo Kroon (Eesti Maanteemuuseum), Pille Runnel (ERM), Raili Nugin (Tallinna Ülikool), Tenno Teidearu (ERM) ja Terje Anepaio (ERM), kujundus Karin Tõugu, Anne Kaljas, Karolin Kaup, Anni Kotov, Aet Ader, Mari Hunt, Kadri Klementi (Eesti Kunstiakadeemia, B210), graafiline disain Aimur Takk (EKA), Stúdio Stúdio, Emma Eensalu (ERM)

„Toolilugu“. Näitus sajandi jooksul loodud toolidest. Foto Berta Jänes, ERM Fk

Näitused: 2019

Galerii

- 22.11.2018–6.01.2019 Evi Tihemetsa graafikanäitus „Pühendus“. Kuraatorid Evi Tihemets, kujundaja Reet Mark
- 31.01–30.06 „Toolilugu“. Kuraatorid Harry Liivrand, Lilian Sokolova, Katrin Tammsaar, kujundajad Lilian Sokolova, Katrin Tammsaar (koostöös Eesti Sisearhitektide Liiduga)
- 19.09.2019–5.04.2020 „Viinistu Kunstisadam ERMis“. Valik Jaan Manitski erakogust. Kuraator Reet Mark, kujundaja Emma Eensalu (koostöös Viinistu Kunstimuseumiga)

Osalussaal: Tee ise näitus

- 15.11.2018–17.02.2019 „Eesti meie südames“. Kuraatorid Thomas Chaffraix, Dalisa Camci, John Avila, Daniil Novikov, Gleb Gomankov, Karen Balletas, Alexandra Issany (koostöös Tartu Rahvusvahelise Majajaga)
- 14.03–1.09 „Vormitud lugu 12“. Kuraatorid Marjaana Vaher, Elis Vaher
- 26.09–26.01.2020 „LuKKsus“. Kuraator Heidi Solo

„Viinistu kunstisadam ERMis“. Foto Anu Ansu, ERM Fk

Näitused: 2019

Osalussaali näitus „LuKKsus“ Eesti kodalukkude traditsioonist. Foto Arp Karm, ERM Fk

Rahvusülikooli 100. aastapäeva tähistamisel avati näitus „Nägus noorus“. Foto Arp Karm, ERM Fk

Näitused: 2019

Näitused mujal ERMis

- 1.10.201- A-fuajees „ERMi lugu“. Kuraatorid Lauri Vahtre, Kristjan Raba, Piret Öunapuu, kujundaja Jane Liiv
- 6.12.2018 Avatud hoidlas „Postiajalugu“. Kuraatorid Helve Schasmin, Eve Aab, Viljar Pohhomov, kujundaja Jane Liiv (koostöös Postimuuseumi Sõprade Seltsiga)
- 7.12.2018–3.03 B-fuajees „Vabadus 21. sajandil“. Kuraator ja kujundaja Jaak Visnap (koostöös Eesti Litograafiakeskusega)
- 2019 B-osas, etenduste ajal „Keisrli hull. Ajastu kunst“. Kuraator Viljar Pohhomov, Reet Mark, kujundaja Reet Mark (koostöös Eesti Kunstimuuseumiga)
- 17.01–17.02 A-fuajees „Tõejärgne ajastu. Heiki Leisi foto“. Kuraator ja kujundaja Heiki Leis (Ado Vabbe nimeline visuaalse kunsti preemia 2019 laureaat)
- 18.01–4.02 rahvakultuuri nõuandekeskuses „Käsitöö müügiks“, kuraator Reet Piiri
- 12.03–12.05 kohvikus „Imat Suumani maalid“ Kuraatorid Reet Mark, kujundaja Imat Suumann
- 26.03–5.04 rahvakultuuri nõuandekeskuses märtsiküüditamise 70. aastapäeva näitus „Siberis tikitud mustrid“, kuraator Terje Anepaio, kujundaja Jane Liiv (koostöös Viljandi Mementoga)
- 16.05–1.09 kohvikus „August Künnapu maalid 2003–2016“. Kuraatorid ja kujundajad Reet Mark, August Künnapu
- 24.05–8.06 Jakob Hurda saali taga sillal „Kindaloits. Kalli Kalde graafika“. Kuraator ja kujundaja Kalli Kalde (isikunäituse eest aasta graafiku tiitel 2019)
- 31.05–30.06 B-fuajee „Julgus elada. Eesti ja Läti“. Kuraator Külli Hansen, kujundaja Reet Mark (koostöös SA TÜ Kliinikumini Lastefondi, ARTEST+-iga)
- 11.06–7.07 Jakob Hurda saali taga sillal „Toronto väliseestlased ja Eesti Rahva Muuseum. Kontakt Eestiga“. Kuraator ja kujundaja Kerly Ilves (koostöös XII ülemaailmsete eesti kultuuripäevade festivaliga ESTO 2019)
- 30.06–17.07 Jakob Hurda saali ees „ESTO – üleilmse eestluse hoidja“. Kuraatorid Riina Reinvelt, Piret Noorhani, kujundaja Jane Liiv (koostöös VEMU, ESTO 2019, HTM rahvuskaslaste programmiga)
- 17.07–18.07 A-fuajees Metallica näitus „Memory Remains“ A-osas. Kuraator Kirk Hammett (koostöös Live Nationiga)
- 26.07–22.09 Jakob Hurda saali ees „Taaskasutatud aeg II. Klaasikunst ja graafika“. Kuraatorid ja kujundajad Rait Prääts, Sirje Eelma
- 23.08–29.09 A-fuajees „77 sitsi“. Kuraatorid Marit Ilison, Peeter Ilison, kujundaja Raul Kalvo
- 11.09–15.09 B-fuajee „Plakatikunst. Draama 2019“. Kuraator ja kujundaja Martin Rästa (koostöös Draama 2019-ga)
- 29.09.2019–6.01.2020 kohvikus „Ood madratsile II. Jaan Elkeni maalid“. Kuraatorid Jaan Elken, Reet Mark, kujundaja Jaan Elken
- 14.–27.10 A-fuajees „Soome-ugri rahvaste eluhetked. Stanislav Antipovi maalid“. Kuraator ja kujundaja Stanislav Antipov
- 8.11.2019–2.02.2020 A-fuajees „Nägus noorus. Rahvusülilikool 100“. Kuraator Külli Lupkin, kujundaja Merike Tamm (koostöös Tartu Ülikooli muuseumiga)
- 1.–17.12 B-fuajees „Gunta Randla. Teledukud“. Kuraator Gunta Randla, kujundaja Arvi Tragel (koostöös Eesti Rahvusringhäälinguga)
- 3.–20.12 Rahvakultuuri nõuandekeskuses „Kirjad ja mustrid kodustele. Erika Kalami etnograafilised postkaardid“. Kuraator Kristjan Raba, kujundaja Jane Liiv
- 17.–20.12 Harri Moora auditorium „Victoria Meretskaya isuri joonistused“. Kuraatorid Victoria Meretskaya, Anti Lillak, kujundaja Kristjan Raba (koostöös SA Fenno-ugria ja ERMi hõimuklubiga)
- 22.12.2019–1.03.2020 rahvakultuuri nõuandekeskuses „Meelis Kihulase meistrikool – õpipoiste tööde väljapanek“. Kuraator ja kujundaja Meelis Kihulane
- 12.–16.09.2019 raamatukogu juures „Poola kaup – ihaldatud defitsiit“. Kuraator Ülle Jäe

Näitused: 2019

Raadi park

- 2009–2019 mõisahoonel seinal „Meie siin maal“. Kuraatorid Maris Rosenthal, Alar Madisson
- Alates 2009 veetornis „Raadi läbi aegade“. Kuraator, kujundaja Jane Liiv

Heimtali muuseum

- Püsinäitus „Põlvest põlve elutarkus“. Kuraatorid Anu Raud, Anna Liisa Regensperger, Merle Puusepp, kujundaja Taimi Soo
- 28.02–22.03 „Rahvuslikud kindad ja sukad“. Kuraator Tiina Jürgen
- 4.12.2019–23.05.2020 Õpilasnäitus „Viiralt tamm Viljandimaa koolilaste pilgu läbi“. Kuraator Sirje Kannel, kujundajad Anu Raud, Tiina Jürgen
- 11.04–15.06 „Kohtumise kõla“. Kuraatorid Laura Lintsi, Rooland Reemaa (koostöös Eesti Kunstiakadeemia sisearhitektuuri osakonnaga)
- 15.04–15.06 „Kotkajärve metsaülikool – 50 aastat noor“. Kuraator Elle Palumäe, Tiina Palumäe, kujundaja Elle Palumäe (koostöös rahvuskaslaste programmi ja Eesti Õppetöö Keskusega)
- 18.05–15.06 „Mulgi naeste päärati“. Kuraator Tiina Jürgen, kujundaja Anu Raud (koostöös Viljandi muuseumiga)
- 25.05–29.08 „Mõned jäädvustatud hetked Eestimaal. Sirje Kanneli fotod“. Kuraator ja kujundaja Sirje Kannel
- 1.07–31.08 „Olustvere olemised“. Kuraator Ingrid Uus (koostöös Olustvere Teenindus- ja Majanduskooliga)
- 1.07–11.11 „Eesti asi ehk puud olid, puud olid hellad velled ... Anu Paali ehted 1979–2019“. Kuraator ja kujundaja Anu Paal
- 31.08–31.12 „Kahlajad ja värvulised“. Kuraator Elina Anijärv (koostöös Viljandi Kunstikooliga)
- 10.12–20.1.2020 „Kootud ja kogutud“. Kuraator Anu Raud, kujundajad Kadi Pajupuu, Marilyn Piirsalu

Virtuaalnäitused

- „Oma riik, oma mark“ 1.–6. osa. Kuraator Eve Aab, ERMi kodulehe veebinäituste galeriis

- „Aja jälg“ 2.–3. osa. Kuraator Eve Aab, ERMi kodulehe veebinäituste galeriis
- „Laulupeo kaja“. Kuraator Eve Aab, ERMi kodulehe veebinäituste galeriis
- „Sinimustvalge postiajaloo“ 1.–2. osa. Kuraator Eve Aab, ERMi kodulehe veebinäituste galeriis
- „Ülikool postiloos“ 1.–2. osa. Kuraator Eve Aab, ERMi kodulehe veebinäituste galeriis

ERMi näitused Eestis

- „Ajanihe: udmurdi noorte palvused 1993/2017“, kuraatorid Svetlana Karm, Eva Toulouze, Nikolai Anisimov, kujundaja Jane Liiv. 31.03–3.05 Tallina Ülikooli Mare maja (koostöös Tallinna ülikooli muuseumiga); 17.10–17.11 Tartu ülikooli raamatukogu
- „Soomeugrilased ja samojeedid“, kuraatorid Svetlana Karm, Laur Vallikivi, kujundaja Jane Liiv. 10.01–9.02 Kivilinna kool;
- „Toit – eestluse varaait. Toronto toidukohad ja -ärid“, kuraatorid Riina Reinvelt, Piret Noorhani. 2018–10.1.2019 Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool; 21.3–20.5 Tallinna Teeninduskool; 30.5–3.10 Võru Keskraamatukogu; 27.11–2.2.2020 Luua Metsanduskool

ERMi näitused väljaspool Eestit

- „Ajanihe: udmurdi noorte palvused 1993/2017“, kuraatorid Svetlana Karm, Eva Toulouze, Nikolai Anisimov, kujundaja Jane Liiv. 1.–31.10 Szegeedi Ülikool, Ungari (koostöös Eesti Instituudiga)
- „Soome-ugri ja samojeedi rahvad“, kuraatorid Svetlana Karm, Indrek Jääts, Laur Vallikivi, kujundaja Jane Liiv. 12.2–7.3 Jyväskylä linnaraamatukogu, Soome (koostöös ERMi Sõprade Seltsiga); Põhja-Karjala muuseum, Joensuu, Soome 12.–24.3 (koostöös Põhja-Karjala Muuseumiga, ERMi Sõprade Seltsiga); 3.–30.06 Raisio linnaraamatukogu, Soome; 3.07–20.08 Eesti aukonsulaat Turus, Soome (koostöös ERMi Sõprade Seltsiga); rahvusvahelisel raamatumessil augustist oktoobrini Turu messikeskuses (koostöös ERMi Sõprade Seltsiga).

Ise tehtud Eesti

4.10.2018–21.10.2019

Näitus „Ise tehtud Eesti“ oli ulatuslik näituse- ja kogumisprojekt 1990. aastate argielust, mis oli osa Eesti Vabariik 100 programmist. Projektiga sooviti tähtsustada tänapäeva materjalide kogumist muuseumide koostöös ning tõmmata tähelepanu seni muuseumide poolt harva käsitletud ajastule. Lõpptulemusena koostati värskest kogutud materjalist näitus, mis sündis samuti mitme muuseumi ühistööna.

Kogumisprojekt

Näituse ettevalmistamine algas 2015. aastal, kui alustati muuseumidevaheliste nüüdisaja kogumise teemaliste koolituste ja seminaridega, kus analüüsiti 1990. aastate Eesti ühiskonnas toimunud muutusi alates rahvastikust, poliitikast, ajakirjandusest ja majandusest kuni kunstieluni. Arutleti selliste nüüdisaja materjalide kogumises oluliste

meetodite üle nagu kaasav kogumine ja sotsiaalmeedia kasutamine.

Projekti käigus valmis muuseumidele veebipõhine kogumiskeskond Rahvalood, mida pea 40 muuseumi on kasutanud 1990. aastate materjalide kogumiseks ning millest on saanud MuSi „Oma loo“ ettevalmistuskeskkond. Näiteks koguti 1990. aastate mälestusi toiduelu ning tööelu ja töötamise teemal (ERM); kalatööstuse muutumise teemal (Saaremaa muuseum); meremeeste tööelu teemal (Eesti Meremuuseum); eraettevõtluse taasärkamist Viljandimaal (Viljandi muuseum); mänguasjade ja mängimise teemal (Tartu Mänguasjamuuseum); kooliteemal (Eesti Pedagoogika Arhiivmuuseum); peda folgi teemadel ja ülikoolielu muutuste teemal (Tartu Ülikooli muuseum ja Tallinna Ülikooli muuseum); Euroopasse reisimise teemal (Eesti Ajaloomuuseum); Muhumaa ja Hiiumaa piiride avanemise teemal (Muhu muuseum, Hiiumaa muuseum); Eesti venekeelse elanikkonnast (Harjumaa Muuseum ja SA Narva Muuseum), kolhoosikorra lõp-

Vaade näitusele „Ise tehtud Eesti“. Foto Berta Jänes, ERM Fk

Näitused: 2019

pemise mälestusi (Iisaku Kihelkonna Muuseum); maaelu muutuse teemadel (Eesti Vabaõhumuuseum); teatriskäimisest (Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum); tervishoiu muutuste teemal (Eesti Tervishoiu Muuseum); klubbispordi teemal (Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseum); lääne autode teemal (Eesti Maanteemuuseum). Rahvalugude keskkond on muuseumidele kogumiskeskonnaks jäänud ka pärast projekti lõpu.

Näituse ettevalmistused töid paljude muuseumide kogudesse materjale nüüdisajast, panid koguma inimestelt mälestusi ja materjale ning mõtlema ka kogumise dilemmadele. Sarnaste teemadega tegelevad muuseumid said koostööd proovida ka ühise kogumise kaudu.

Näitus

1990. aastaid mäletatakse suurte muutuste ajana, kus näituse kuraatorite ees seisis eesiteks valik, milliseid muutusi näitusel esile tuua ning kuidas erinevat kogemust ajastust (millega enamikul külastajatest on isiklik kok-

kupuude ja oma arusaam, millega näitusel samastuda või vastu vaielda) siduda üheks näituseks. Näituse kontseptsiooni keskseks teljeks valiti argielu ja põlvkondlikkus, ehk arusaam sellest, milline oli aeg ja millised on mälestused sellest. Nii valiti ka näitusesaali paljudest olulistest teemadest 8, mis pidanuks kõnetama eri huvidega inimesi.

Lisaks poliitiliste ja sotsiaalteaduslike ülevaadetele 1990. aastate muutustest, pakus näitus ka läbilõiget muutustest indiviidi tasandil. Uuriti väärtuste muutumist ja uue ajaga kohanemist sellistel teemadel kui riigi ülesehitamine, piiride avanemine, turumajandus ja töömaailm, toidukultuuri muutmine, inforuumi laienemine, vaadates klubi- kultuuri ja laste maailma muutusi.

Näituse eesmärk oli otsida vastuseid suurtele ja väikestele küsimustele, millest mõned olid meeldivad, aga paljud ka ebamugavad: milliste küsimuste ja valikute ees seisis inimene 1990. aastatel, kuidas ehitati üles oma elu ja riiki, kuidas loodi oma ettevõtte, kuidas hangiti auto ja miks, kuidas

Vaade näitusele „Ise tehtud Eesti“. Foto Berta Jänes, ERM Fk

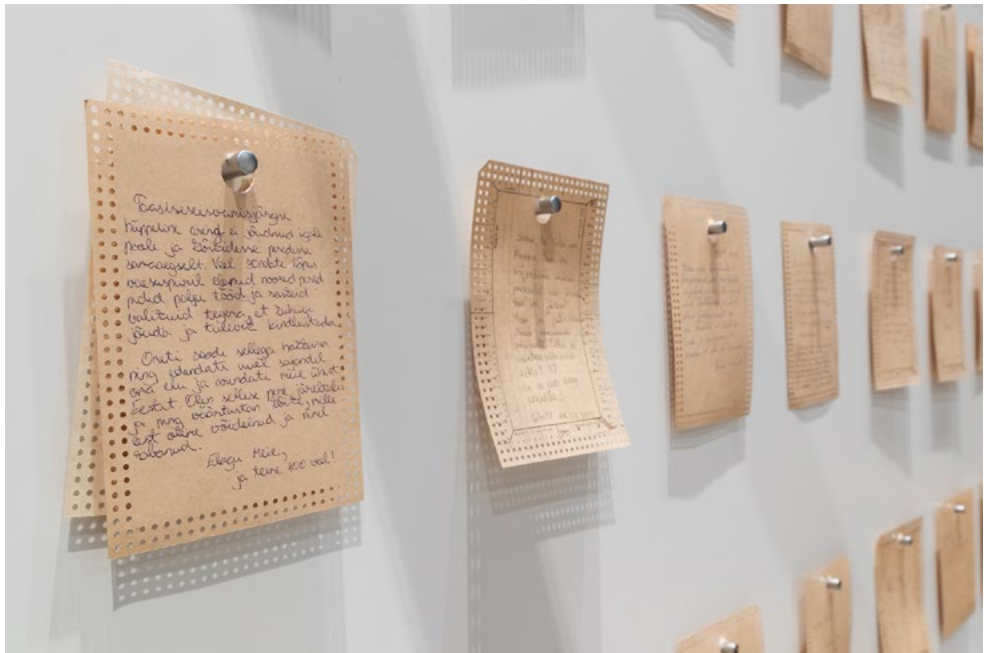
Näitused: 2019

saadi eurooplaseks, kuidas elati ära palgast või pensionist, millised uued toidud muutis meie toidukultuuri, kust saada endale relv ja kuidas kaitsta kodu, mida tähendas olla sellel ajal noor jpm.

Näitusele eelnes ka külastajauuring, millised teemad võiksid potentsiaalselt huvi pakkuda, ning eriti vanema põlvkonna puhul oli tagasiside 90ndate teemadele negatiivne – tegemist on olnud raskete aegade, mida tegelikult ei soovitud meenutada või neid vaatama tulla. Samas on näitusel toimunud ekskursioonid olnud tihti justkui kogumisaktsioonid kus inimesed hakkavad meenutama oma kogemust 1990. aastatest, jättes giidi moderaatori rolli. Samuti on näitus toonud ERMi põnevaid materjale 1990. aastest, aidates külastajatel mõista, miks meie kaasaja materjale on samamoodi oluline koguda.

Näituse teemad:

- Mehetegude aeg (piirikaitse taasloomine, ühiskonna turvalisus). Kuraator Terje Anepaio (ERM);
- Koju ja võõrsile (Eestisse ja Eestist välja- poole tulekud ja minekud, peamiselt käsitletud tööle ja õppima asumisi; Nõukogude vägede lahkumine; Abhaasia eestlaste sõja eest Eestisse toomine). Kuraatorid Tenno Teidearu, Marleen Metslaid (ERM), Ann Aaresild (Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum);
- „Mitte töö ei tee rikkaks, vaid müük ...“ (muudatused tööelus, erettevõtluse algus, töötus, uued ametid, väärtushinnangute muutumised). Kuraatorid Agnes Aljas (ERM) ja Raili Nugin (Tallinna Ülikool);
- Uued maitseid, uued kombed (1990ndate alguse defitsiidiaeg, seejärel kiired muudatused toidukultuuris – uued toidu-

Näitusekülastajate kommentaarid ja lood 90ndatest. Foto Berta Jänes, ERM Fk

Näitused: 2019

ained, retseptid ja söögikohad, „lääne“ köögitehnika, uued pühad ja pühadetoitudud). Kuraatorid Anu Järs ja Anu Kanrike (ERM), Anneli Banner (Eesti Vabaõhumuuseum);

- Vabaduse lapsed (lastekultuur koolikeskkonnas õppevälisel ajal, arvutimängud, tarbimine laste elus – meelelahutussaadet, moemänguasjad, välismaa bändide, missi- ja misterivalimised. Uued lasteorganisatsioonid). Kuraatorid Helena Grauberg ja Liis Reha (Tartu Mänguasjumuuseum);
- Meedia uus nägu (ajakirjanduse muutumine – lapsajakirjanikud, esimesed Eesti seriaalid, kommertskanalite tulek. Infoühiskonna teke – tiigrihüpe, reklaamindus). Kuraator Pille Runnel (ERM);
- Noorte uued maailmad (noortekultuuri mõjutajad – muusika, ajakirjandus, filmid, videod, raadiosaadet. Noorte elu Eesti ääremail – keskkoolinoorte elu Narvas). Kuraator Karin Leivategija (ERM);
- „Kas teile meeldivad kiired autod ...“ (lääne autode jõudmine Eesti teedele, liiklustravalisus). Kuraator Paavo Kroon (Eesti Maanteemuuseum).

Külastajakeskne kujundus

Näituse kujundajateks on Eesti Kunstiaкадеemia tudengid, kelle õppeprotsessi osana sai näituseprojekti kujundamine alguse 2017. aastal. Eesmärgiks oli erineva valdkonna tudengeid – sisearhitektuuri, arhitektuuri ja graafilise disaini kursustelt – panna mõtlema näitusekujundusele külastajakesksema perspektiivist, EKA sisearhitektuuri professori juhendamisel.

Aastate jooksul toimusid seminarid, kus muuseum tutvustas oma ja külastajate vajadusi ning sellelt pinnalt pakkusid tudengid välja konkursi korras kavandid, inseneritehnilised lahendused, graafilise disaini ja eksponeerimise lahendused, saades tulevaste kujundajatenäitusekeskkonna loomisel ja kujundamisel.

Ruumilahenduse üheks lähteülesandeks oli jätta vaba pinda temaatiliste ürituste, kokkusaamiste, muuseumiõppe programmide ja ka pidude toimumiseks näitusekeskkonnas. Samuti oli oluline, et näituse kujunduses kasutatavad materjalid oleksid taaskasutatavad järgmistes näituseprojektides.

Eesti metal – katakombikajad 1990. aastatest, vestlusõhtu Eesti 1990. aastate raskemuusikamaailmast, kus oma mälestusi jagasid Ahto-Lembit Lehtmets (Loits, ex-Disrucior, ex-Tharaphita) ja Anders Melts (Forgotten Sunrise, Deceitome). Foto Anti Lillak

Näitused: 2019

Programm

Näituse lahtioleku ajal toimus rohkelt temaatilisi üritusi. Seda soodustas näituseruumi osana loodud peosaal, kus toimusid koolide, asutuste, klasside ja kursuste kokkusaamised, muusikasündmused, vastuvõetud jms, kus populaarseimaks VJ-ks oli näitusel esindatud esimese piraatraadio asutaja.

- Raamnäitused: osalussaal Hugo Treffneri gümnaasiumi õpilaste nägemus 1990. aastatest „Õitsev (aju)vabadus“; Hüppinäitus 1990ndate poliitika, elu, melu ja meedia teemadel, autorid Rein Pakk ja Rainer Sarnet
- Kinoõhtud: 1990ndate filmid, Maailmafilm 2019 eriprogramm koos antropoloogide, filmiautorite ja filmivaldkonna teadlastega
- Etendus: Fine5 „Generatsioonid“ vaagis teemasid Eesti 1990ndatest, lavastus Stav Marin ja Neta Weiner (Iisrael)
- Kontserdid: meelelahutuslike etteastete käigus jõudsid näitusesaali lavale Koit Toome, Anne Veski, ühe viimase avaliku esinemise tegi legendaarne Üllar Jörberg oma parimate aegade kavaga, DJ Mike Sun, DJ Kukkk jt
- Vestlusõhtud: 1990ndatest näituse alateemadel: presidendi majandusnõunik Heido Vitsur 1990. majanduselust; reservkolonelleitnant Tõnis Asson „Piirivalvest rahualveni“; Eestisse tulekust Jüri Estam; Eesti metal-skeene ajalooõhtu, kus 90ndate raskemuusikaeltu meenutasid Ahto-Lembit Lehtmets ja Anders

Muuseumiööle „Õös on mustreid“ tulid 1990. aastate tätoveerimist tutvustama Tartu tätoveerijad. Foto Anu Ansu, ERM Fk

Näitused: 2019

- Melts; Lennart Meri sünniaastapäeva eriprogramm Andres ja Mari Tarandiga
- MuuseumiÖÖ teemal „Öös on mustreid“ keskendus tätoveeringutele ja hennale, näitus 1990. aastate *tattoo*-salongidest Tartus
 - Mälumäng: 1990. aastate muusika
 - Perepäev: vahvlipidu, koostöös Tartu Tervishoiu Kõrgkooliga
 - Muuseumiõppe programmid: muuseumitund „Banaanivabariigi kartulikood: kuidas 1990ndatel Eestit tehti?“
 - Linnalaagrid: Koolivaheajalaager 2.–5. klassi õpilastele „Rohelisest mõtteviisist ja ise tehtud Eestist“

Näituse meeskond

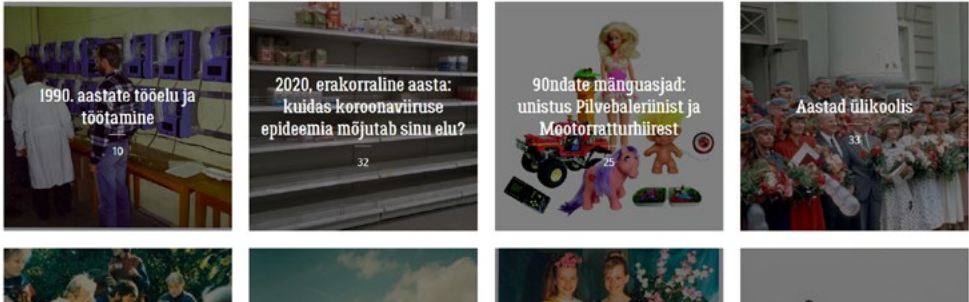
Näituse produtsent: Külli Lupkin
Kuraatorid: Pille Runnel, Agnes Aljas, Ann Aaresild (Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum), Anneli Banner (Eesti Vabaõhumuuseum),

Anu Järs, Anu Kannike, Helena Grauberg (Tartu Mänguasjamuuseum), Karin Leivategija, Liis Reha (Tartu Mänguasjamuuseum), Marleen Metslaid, Paavo Kroon (Eesti Maanteemuuseum), Raili Nugin (Tallinna Ülikool), Tenno Teidearu, Terje Anepaio
Kujundajad: Eesti Kunstiakadeemia tudengid Anni Kotov, Anne Kaljas, Karolin Kaup, Andreas Krigoltoi, Jarmo Vaik, Aimur Takk, keda juhendasid EKA õppejõud ja arhitektuuribüroo B210 arhitektid Karin Tõugu, Mari Hunt, Aet Ader, Kadri Klementi ja graafilise disaini firmast Studio Studiost Kaarel Nõmmik. Graafiline disain: Aimur Takk (EKA), Studio Studio, Emma Een-salu (ERM).

Haridusprogrammi koostaja: Kaari Siemer (ERM)
Projekti toetas Riigikantselei EV100 programm.

Rahvalood Loe lugusid ja tutvu teemadega SAADA LUGU INFO JA KONTAKT LUGUISED

Loe lugusid ja tutvu teemadega

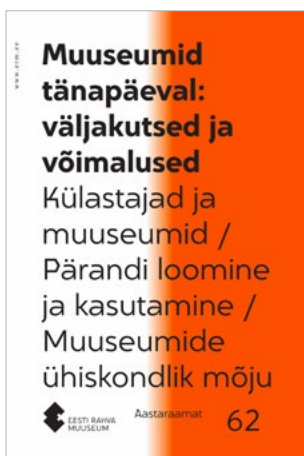

Muuseumide kogumiskeskond Rahvalood

Muuseumid tänapäeval: väljakutsed ja võimalused. Eesti Rahva Muuseumi aastaraamat nr 62. ISSN: 1406-0388 ISBN: 978-9949-548-78-1. Koostajad Pille Runnel, Agnes Aljas. Peatoimetaja Pille Runnel; toimetus Agnes Aljas; keeleteoimetajad Tuuli Kaalep, Karin Kastehein, Ivi Tammaru; kujundus Margus Tamm; küljendus Tuuli Kaalep, Margus Tamm; fototööd Margus Tamm, Tuuli Kaalep. Väljaandja Eesti Rahva Muuseum.

Artiklid:

- Pille Runnel, Muuseumid tänapäeval: väljakutsed ja võimalused
- Krista Lepik, Reet Mägi, Pille Pruulmann-Vengerfeldt, Kuidas mõtestavad ekspositsiooni koostajad auditooriumide kaasamist? Kujuteldavad auditooriumid ja kaasamisviisid Tartu Ülikooli loodusemuuseumi uue püsiekspositsiooni loomisel
- Hanna-Liis Kont, Kunstiga kiusamise vastu. Kiusuennetustunni eesmärk ja ülesehitus Kadrioru kunstimuuseumi ja Tartu Kunstimuuseumi näitel
- Susan Anderson, Küllastaja- ja auditooriumiuuringud muuseumides
- Karin Leivategija, Filmid Eesti Rahva Muuseumi püsinäitusel „Kohtumised“
- Liisi Jääts, ERMi esemekogud ja -analüüs
- Kurmo Konsa, Kaie Jeesser, Muuseumid ja pärand: inimesekeskse pärandihalduse poole

- Rhiannon Mason, Joanne Sayner, Muuseumi vaikus fookuses: kaheksa viisi, kuidas mõelda vaikusest muuseumis
- Rasmus Kask, Muuseum tänapäeva ühiskonnas: Eesti Vabaõhumuuseumi maaarhitektuuri keskuse mõju
- Robert R. Janes, Richard Sandell, Järelmaailm on kohal. Muuseumiaktivismi tekkimisest ja vajalikkusest
- Fiona Cameron, Bob Hodge, Juan Francisco Salazar, Kliimamuutustega tegelemine. Manifest muuseumidele ja teaduskeskustele

Journal of Ethnology and Folkloristics; Vol. 13, No. 1. Tartu 2019. ISSN 1736-6518 (*print*), ISSN 2228-0987 (*online*). Peatoimetaja Art Leete; toimetus Risto Järv, Ergo-Hart Västrik, Indrek Jääts, Aado Lintrop, Pille Runnel, Ülo Valk, Taive Särg; keeleteoimetaja Daniel E. Allen; tegevtoimetaja Helen Kästik; kujundus Roosmari Kurvits; küljendus Tuuli Kaalep; fototööd Arp Karm. Väljaandjad Eesti Rahva Muuseum, Eesti Kirjandusmuuseum, Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakond ning Tartu Ülikooli etnoloogia osakond.

Artiklid:

- Risto Järv, The Goldfish and Little Red Riding Hood: Characters and Their Combinations in Fairy Tale Jokes and Parodies
- Julien d'Huy, Folk-Tale Networks: A Statistical Approach to Combinations of Tale Types
- Marcas Mac Coinnigh, A Life History of the 'Irish' Ecotype Tied Stones and Loose Dogs
- Tiina Sepp, "The Narrative Is Ambiguous and That Location Isn't the Right Location": Presenting and Interpreting Medieval Saints Today in Canterbury, Durham and York
- Eva-Liisa Roht-Yilmaz, "Fortune telling Is a Curse on Your Children": Conversion, Fortune telling, and Beliefs in Magic among Roma Women in Estonia
- Tenno Teidearu, The Practice of Wearing Crystals in Contemporary New Spirituality

tuality in Estonia: Supporting Oneself in Everyday Life

Ülevaated:

- Art Leete, Editorial Impressions: Feeling of Hybridity
- Emese Ilyefalvi, Witchcraft and Demology – Topics, Methods and Trends in Witchcraft Research in Hungary, 2017

Journal of Ethnology and Folkloristics; Vol. 13, No. 2. Tartu 2019. ISSN 1736-6518 (*print*), ISSN 2228-0987 (*online*). Peatoimetaja Art Leete; toimetus Risto Järv, Ergo-Hart Västrik, Indrek Jääts, Aado Lintrop, Pille Runnel, Ülo Valk, Taive Särg; keeetoimetaja Daniel E. Allen; tegevtoimetaja Helen Kästik; kujundus Roosmari Kurvits; küljendus Tuuli Kaalep; fototööd Arp Karm. Väljaandjad Eesti Rahva Muuseum, Eesti Kirjandusmuuseum, Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule osakond ning Tartu Ülikooli etnoloogia osakond.

Artiklid:

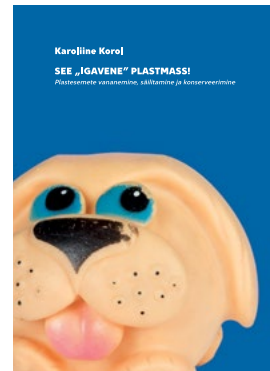
- Indrek Jääts, Favourite Research Topics of Estonian Ethnographers under Soviet Rule
- Rita Treija, A Folklorist in the Soviet Spotlight
- Ilze Boldāne-Zeļenkova, The Role of Ethnographers in the Invention of Socialist Traditions in the Latvian Soviet Socialist Republic
- Anete Karlson, Ethnographic Research in Soviet Latvia – The Source of a Stronger National Identity
- Vida Savoniakaitė, The Regional Studies Movement in Soviet Lithuania
- Terje Toomistu, Between Abjection and World-Making: Spatial Dynamics in the Lives of Indonesian Waria
- Megersa Regassa Tolasa, Dejene Gemechu Chala, Oromo Proverbs and Proverbial Expressions in the Customary Judicial System in Ethiopia

Ülevaated:

- Indrek Jääts, Sciences of the Nation under Soviet Rule: Ethnography and Folkloristics in the Baltic Republics
- Lili Di Puppò, Jesko Schmoller, Sacred Geographies and Identity Claims: The Revival of Sacred Sites in the Post-Soviet Space
- Benjamin Gatling, Sufis, Shrines, and the State in Tajikistan
- Ulan Bigozhin, Sacred Geographies in the Eurasian Steppe: The Aqkol Shrine as a Symbol of Kazakh Ethnicity and Religiosity
- Aimar Ventsel, When Sacred Sites Become Symbols of Nationhood
- Iwona Kaliszewska, Sacred Sites and Not-So-Dirty Money in Daghestan, North Caucasus
- Sergei Shtyrkov, Sacred Landscapes Through the Lens of Religious Nationalism
- Lili Di Puppò, Jesko Schmoller, The Revival of Sacred Sites in the Urals: The Local and Beyond

Kogumikud

See „igavene“ plastmass. Plast-esemete vanemine, säilitamine ja konserveerimine. Tartu 2019. ISBN 978-9949-548-69-9. Autor Karoliine Korol (Bürkland); toimetaja Tuuli Kaalep; kujundus ja küljendus Emma Eensalu. Väljaandja Eesti Rahva Muuseum.

Sinimustvalged lood 1 (mälu-pulk audiolugudega). Tartu 2019. ISBN 978-9949-548-74-3. Koostajad ja toimetajad Kristjan Raba, Tuuli Kaalep; helirežissöör: Maido Selgmäe; kujundus Emma Eensalu. Väljaandja Eesti Rahva Muuseum.

Ekspeditsioonid läänemeresoome muinasmaale. Eesti etnograafide Vepsa välitööde päevikud (1962–1969). Tartu 2019. ISBN 978-9949-548-76-7. Koostaja Indrek Jääts; toimetaja Ivi Tammaru; kujundus ja külgendus Ivi Tammaru; kaas Jane Liiv; fototööd Berta Jänes, Anu Ansu. Väljaandja Eesti Rahva Muuseum.

Kataloogid

Toolilugu. Tartu 2019. ISBN 978-9949-548-67-5. Koostajad Harry Liivrand, Lilian Sokolova, Katrin Tammsaar; toimetaja Karin Kastehein; kujundus Margus Tammik, Eva Unt. Väljaandja Eesti Rahva Muuseum.

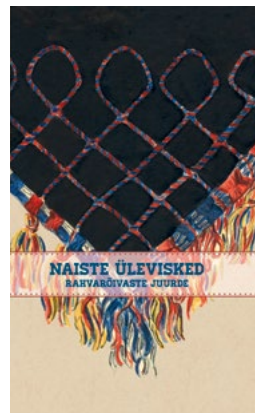
Maailmafilm. Worldfilm. Tartu World Film Festival. Tartu 2019. ISBN 978-9949-548-68-2. Koostajad Kata-Maria Saluri, Pille Runnel; toime-

taja Tuuli Kaalep; kujundus Martin Voltri; külgendus Tuuli Kaalep; fototööd Arp Karm. Väljaandja Eesti Rahva Muuseum.

Käsiraamatud ja õppematerjalid

Rahvarõivaste valmistamise juhend. Kaapotkleit ja -kostüüm. Tartu 2019. ISBN 978-9949-548-75-0. Koostaja Age Raudsepp, Ellen Värvi; toimetaja Ivi Tammaru; kujundus ja külgendus Merike Tamm; fotod Anu Ansu, Berta Vosman. Väljaandja Eesti Rahva Muuseum.

Naiste ülevisked rahvarõivaste juurde. Tartu 2019. ISBN 978-9949-548-70-5. Koostaja Reet Piiri; toimetaja Karin Kastehein; kujundus ja külgendus Maarja Roosi; fototööd Berta Vosman, Anu Ansu, Urmas Liit. Väljaandja Eesti Rahva Muuseum.

Teesid ja teatmikud

Noorte hääled. Noorte kultuuriteadlaste konverents Tartus 10.–11. aprillil 2019. Ettekannete kokkuvõtted / Young Voices. Conference of Young Researchers of Culture Tartu, April 10–11, 2019. Abstracts / konverentsi teesid. Tartu 2019. ISBN 978-9949-548-71-2. Koostajad Liisi Jääts, Lona Päll; toimetajad Liisi Jääts, Lona Päll, Ivi Tammaru; kujundus ja külgendus Ivi Tammaru, kaas Jane Liiv. Väljaandja Eesti Rahva Muuseum.

Museums as Agents of Memory and Change. MuMe 2019. 24–26/04/2019. Programme. Abstracts. Tartu 2019. ISBN 978-9949-548-72-9, ISBN 978-9949-548-73-6 (pdf). Koostajad Agnes Aljas, Kristi Jõesalu, Eliis Vaino; toimetaja Ivi Tammaru; kujundus ja külgendus Ivi Tammaru, kaanekujundus Jane Liiv. Väljaandja Eesti Rahva Muuseum.

Teatmik Muuseum ootab Sinu lugu! Tartu 2019. Koostaja Agnes Aljas; toimetaja Ivi Tammaru; külgendus Merike Tamm. Väljaandja Eesti Rahva Muuseum.

Programm: 2019

2019. aasta kultuuriprogramm oli mitmekesine. Toimus üle 500 sündmuse, millest suurim oli 60 000 osalejaga Metallica kontsert B-osa lennuväljalal, mis haaras kogu muuseumi ning pani proovile ka linna suutlikkuse sellise mastaabiga kontserte vastu võtta.

Aastapäevad

Koos tuhandete koorilauljate, rahvatantsijate ja puhkpillimängijatega tähistas ERM laulupeo 150. aastapäeva. Esimeseks suursündmuseks oli laulupeo tule süütamine 1. juuni päikesetõusul Raadi pargis, kus olid koos kõik laulupeo üldjuhid ning laulupeo korraldajad. Jätkus programm „ERM heliseb“, muuseumis toimus üle 50 koori-, puhkpilli- ja rahvatantsukontserdi, mille esinejad tulid Tartust, Viljandist, Pärnust, Saaremaalt, Hiiumaalt, Kihnuist ja veel paljudest Eestimaa paikadest. Laulu- ja tantsupeol oli üks populaarsematest kohtadest ERMi telk, kus lauljad ja tantsijad said rahvarõivaste kandmise ning parandamise abi ning nõuandeid. ERMi hariduskeskuse eestvedamisel ja koostöös Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetaja

Seeltsiga toimus ajarännak aastasse 1869 kui taaselustati 150 aasta tagune laulupeole söitmine ja laulupeo ettevalmistamine. Aktiivõppeprogrammis osales üle 6000 õpilase. Ka puhkpilliorkestrid on ERMi üles leidnud ning 2019. aastal toimus ERMi sillal ja viinaköögis üle kümne puhkpillikontserdi, sealhulgas rahvusvaheline puhkpillifestival „Mürtsub pill“, mis tõi ERMi kokku peaaegu 100 pillimängijat ja üle 400 pealtvaataja. 4. juunil tähistati ERMis Eesti lipu 135. aastapäeva aktuse ja koorikontserdiga ning sellest sai osa iga televaataja, kes ERRi otseülekannet jälgis.

Meenutati ka Lennart Meri 90. sünniaastapäeva näituse ja filmiprogrammiga ning Edgar Valteri 90. sünniaastapäeva näituse avamise, filmiprogrammi ning perepäevaga.

Ka ERM tähistas oma 110. sünnipäeva rahvapeoga, kuhu tuli üle 400 inimese. Juubelipidude kulminatsiooniks sai detsembris toimunud rahvusülikooli 100. aastapäev, kuhu kogunes üle 2000 inimese.

Tartu linna vastuvõtt vabariigi aastapäeva puhul. Foto Jaak Nilson

Üritused ERMis

Aina rohkem populaarsust koguvad ERMi teatrisaal ja Jakob Hurda saal teatrite, konverentside ja kontserdikorraldajate seas. ERMis toimus 2019. aastal üle saja kontserdi ja teatrietenduse, sealhulgas 4 päeva kestev kooliteatrite festival ning kogu maja hõlmav festival Draama 2019.

ERMi konverentsikeskuses korraldati 2019. aastal 36 konverentsi ning üle saja väiksema seminari ja õppepäeva. Raamatuesitlusi ning avalikke loenguid korraldati ka ERMi raamatukogus ning rahvakultuuri nõuandekeskuses. Paljud asutused ja firmad tähistasid oma aastapäevi ERMis pidulike aktuste ja vastuvõttudega, näiteks Päästeamet, Häirekeskus, Teaduste Akadeemia ja paljud teised.

ERMi konverentsikeskusega tegid koostööd erialaühingud, seltsid, üliõpilaskorporatsioonid ja avaliku sektori organisatsioonid ning koolitus- ja üritusturundusettevõtted. Eraldi ülemajalise programmiga külastasid ERMi mitmed koolid, sealhulgas ka Soome eesti kool.

Iga-aastastest Tartu üritustest toimusid vabariigi aastapäeva aktused, töömess ja õpilaste teadusmess.

ERMi omaproduksioon

Taaskord toimus heli- ja videvikufestival ERMi ÖÖ, kus astusid lavale artistid ja muusikalised kooslused Eestist, Soomest, Islandilt ning Ühendkuningriigist. Üritusel osales ligi 600 inimest.

Koos ERMi restoraniga Pööripäev jätkusid populaarsed 3-käigulise õhtusöögimenüüga kontsert-etendused „Forever Young“, „Kaire Vilgatsi revüü“ ja „Jõuluõhtu tähed“.

ERMi hõimuklubi korraldas aasta jooksul kaheksa loengut ning jätkati Tartu Ülikooliga korraldatavat loengusarja „Maailm ja rahvad“, kus toimus 9 loengut.

Maikuu tähistati ERMis muuseumiööd pealkirjaga „Öös on mustreid“, kus ERMi programm lähenes teemale läbi inimese keha, kus oma töid tutvustasid kosmeetikud, tätoveerijad ja tantsijad.

Septembris tähistati ERMis Teadlaste ÖÖ festivali keha ja keskkonna teemal. Külastajad said Tartu Tervishoiu Kõrgkooli üliõpilaste käe all kontrollida oma tervisenäitajaid: mõõta vererõhku ja kehakoostist (lihaskoost, rasva- ja veeprotsent kehas) ning hinnata rühi ja lülisamba liikuvust. Lisaks kogus Geenivaramu geenidoonoreid.

Heli- ja videvikufestival ERMi ÖÖ. Foto Berta Vosman, ERM Fk

Programm: 2019

ERMi võistujoonistamine leidis aset 23. korda ning kandis pealkirja „Mis asi see on?“. Toimused ka traditsioonilised ERMi üritused nagu kirjasaatjate päev, muuseumihariduse infopäev ja emakeelepäev.

ERMi teater

ERM teater tõi 2019. aastal lavale 4 etendust: „Seitse Venda ehk Uurali kajaKas“, „Keisri hull“ ning jõuluajaks lastele „Nääriäpu jõulupuu“. Aprillis toimus esietendus „Õöpiltnikud“, mille kirjutas ja lavastas Gerda Kordemets. Peaosades Kristjan Lüüs ja Ott Sepp. Kaasa tegid Piret Simson, Kersti Tombak ning Tartu Waldorfkooli teatriklassi õpilased.

Koostöös

2019. aastal jätkusid regilaulutoa üritused laste ERMis, kammermuusika kontserdid ERMi sillapealsel ning IDEeJazzi festival tõi ERMi muusikuid Poolast, Saksamaalt, Soomest, Ungarist, Rootsist ja loomulikult Eestist. Koostöös Seto Tartu kogukonnaga toimus esimene Tartu setode kogunemine, kus oli tõsiselt jutuveestmist, aga ka tantsu ja laulu ning ei puudunud ka hansa.

Koostöös Fenno-Ugria Asutusega tähistati aprillikuus handi varesepäeva ja mari sangaripäeva ning oktoobrikuus tähistati ühiselt hõimupäevi.

Maailmafilmi festival tõi ERMi põneva filmiprogrammi, rahvusvahelisi filmitegijaid ning ligi 200 filmisõpra.

Toomteatri ja ERMi koostöös etendusid „Jumalad on maal“ ja „Kaupo ja Lembitu“, lavastajaks legendaarne Jaan Tooming.

Gerda Kordemetsa lavastuse „Õöpiltnikud“ tegevus toimub 1930. aastate Tartus. Foto Arp Karm, ERM Fk

Programm: Maailmafilm

16. Maailmafilmi festival toimus 18.–23. märtsini Eesti Rahva Muuseumis. Linastus üle kuuekümmne dokumentaalfilmi, neist osa paralleelprogrammina.

Kui Maailmafilmi festival alustas, oli suur osa selle missioonist viia publikuga kokku need filmid ja filmitegijad, mida ei olnud lihtne mujalt leida. Telekanalite dokumentaalfilmide programmid olid Eestis alles välja kujunemas ja veebipõhised dokumentaalfilmide vaatamise võimalused olematud. Antropoloogilist dokumentalistikat said huvilised hea tahtmise juures küll näha, aga kokkuvõttes oli tegemist pigem eksootilise fenomeniga: paljuski sõltumatute ja akadeemiliste filmitegijate jäädvustuste ja uurimustega eluolust kaugetes maailmanurkades, mis töid oskuslikult välja uuritud elulaadide argisust või kultuuriliste ja etniliste kogukondade maailmapiltide ja maailma tõlgendamise viiside erilisust. Tänapäevane Maailmafilm toimub küllaltki teistsuguses maailmas. Festivali külalised reisivad ise ja kujundavad ise oma meediavalikuid. Kogemustest tuhandete kilomeetrite kaugusel on võimalik osa saada kasvõi oma telefoni vahendusel, kulutades huvipakkuva leidmiseks vaid sekundeid.

16. Maailmafilmi festivali programm moodustus reast alaprogrammidest fookusega mitmetel kultuuri ja ühiskonda avavatel teemadel. Festivali avapäev oli pühendatud visuaalsele antropoloogiale ja antropoloogilise uurimistööga seotud filmiproduksioonile. Alaprogrammide hulgas oli nii neid, mis käsitlesid või portreteerisid aktuaalseid ühiskondlikke protsesse, kui ka eksperimentaalsemat laadi programme, mis koondasid töid täispikkadest dokumentaa-

lidest kuni lühifilmideni. Näiteks koondas programm „Tõed, valed ja vaikimine“ filme poliitikast ja meediaprotsessidest, öeldes, et vahel on ka personaalne poliitiline, ning küsides, kas meediatekstitid on dokumendid või manipuleerimise vahendid. Programm „Linnastunud“ portreteeris läänelikke suurlinnu, mis ühendavad endas inimesi, tehnoloogiad, kultuurilisi ja majanduslikke suhteid. Eksperimentaalses filmivalikus „Meelte antropoloogia“ vaatles taju olulisust maailma mõistmisel ning kultuuri ja sotsiaalsete suhete loomises. Programm „Meil on veel kehad“ koondas valikut lühifilme keha psühholoogiast, enesemääratlusest ja eneseteadlikkusest läbi kehalise olemise.

Lühike 1990ndaid aastaid käsitlev eriprogramm oli seotud ka ERMis samal ajal avatud näitusega „Ise tehtud Eesti“.

Maailmafilmi sihtrühmadeks on kohalik kultuuripublik ja rahvusvahelised filmiringkonnad. Festival täitis ka nende küllastajate ootuse, kes soovisid kohtuda filmide autoritega või suhelda teiste festivaliküllastajatega. Maailmafilm on pikaajaline koostööpartner rahvusvahelistes festivali- ning dokumentaalfilmiringkondades – seda kinnitab nii tagasiside, laekuvate filmide hulk kui festivalile naasvad kolleegid välismaalt. Lähtuvalt eelmisel hooajal laekunud filmide hulgast muudeti festivali 16. hooajal filmide vastuvõtmise aega ning vähendasime tutvustuskanalite arvu, kuid sellest hoolimata valiti filmid programmi välja ligi 1700 filmi seast. Festivali programmist sai osa 2300 vaatajat.

16. Maailmafilmi festivali korraldasid Eesti Rahva Muuseum, Elekriteater ning Maailmafilmi Ühing.

Programm: Metallica

Maailmafilm 2019.
Foto Liisi Reitalu

Metallica kontsert

18. juulil 2019 toimus ERMis ja ümbritsevatel aladel rokkbändi Metallica kontsert. Ameerika ansambli ainus Baltikumi kontsert Raadi lennuväljal leidis aset maailmaturnee „WorldWired Tour“ käigus ning tõi kokku ligi 60 000 külastajat pea 60 riigist. Maailma ühte mõjukamat ja edukamat ansambliit soojendasid Ghost (Rootsist) ja Bokassa (Norrast). Kontserdi korraldas Tartus Live Nation Estonia.

Massiivne lava paigutati ERMi taha ja muuseum sai panna proovile oma võimekuse suure välisshow toimumiskohana. Tartus pole varem sarnase suurusjärguga kontserti toimunud ning masside liikumine ja meeleolu annavad julgust ka järgmistel aastatel sarnase mastaabiga ürituste toimumiseks. Kahe ja poole tunnisele kontserdile lisaks oli ERMi üles seatud Metallica muuseum, mida said kontserdipäeval külastada 2000 VIP-pileti ostjat.

Metallica kontsert Raadil. Foto Live Nation Estonia

Heimtali muuseum: 2019

2019. aasta Heimtali muuseumis oli sündmusterikas. Muuseumi külastas üle 2800 inimese, neist koos 386 väliskülast 29 riigist. Toimus 36 eriilmelist üritust, milles osales kokku 1013 inimest. Oma töid ja tegemisi tutvustati laiemale publikule järjepidevalt Heimtali muuseumi Facebooki lehel.

Heimtali muuseumi tekstiilikogu pakkus jätkuvalt uurimise rõõmu käsitööhuvilistele ja teistelegi sihtrühmadele nii Eestist kui ka kaugemalt. Jaapani ja USA kudumishuvilised tundsid suurt huvi Anu Raua meistriklasside vastu, et õppida kuduma mustriloomi. Muuseumi rikkalikku vaibakogu uurimas ja oma kangakudumisoskust täiendamas käis bussitais Rootsi kangakudujate seltsi liikmeid, kinnaste roosimist Riina Tombergi juhendamisel aga õppisid Belgia kudumishuvilised.

Heimtali muuseumis toimusid jätkuvalt rahvakunstipraktikad. 2019. aastal ammutasid muuseumikogudest inspiratsiooni või täiendasid oma koopiajooniste tegemise oskust EKA sisearhitektuuri, moe-, tekstiili- ja stsenograafia eriala ning Tartu Kõrgema

Kunstikooli tekstiileriala tudengid. Muuseumitöö praktikat aga sooritasid Tallinna Kopli ametikooli tekstiileriala õppurid ja TÜ VKA metallitöö tudengid. Muuseumikogu kasutasid õppetöö eesmärgil usinasti ka TÜ VKA tudengid ja Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskooli õpilased.

Üritused

18. mail toimus üle-eestiline muuseumiõõ programmis „Õõs on mustreid“. Suurt huvi pakkusid muuseumipoolsed ettekanded vanadest pere- ja nõiamärkidest ning mustritest vanadel tekstiilidel. Töötoas võis omale kujundada peremärgi või katsetada kartulitrükki.

Aasta tippsündmuseks kujunes laulupeotule vastuvõtmine ja telesaatmine Heimtali muuseumi juures 13. juuni varahommikul, mil peeti tule saabumisel tervituskõnesid ja süüdati tõrvikust ka kohapealne tuli. Juulis toimusid Heimtalis igasuvisel traditsiooninina Pärnu Antropoloogiliste Filmide Festivali filmipäevad.

Laulupeotuli Heimtali muuseumi juures. Foto Tiina Jürgen, ERM Fk

Näitused

Näitusi avati muuseumis aasta jooksul kaheksa, neist omanäitusi kaks. Laiemat tähelepanu ja huvi pälvisid neist kolm. Heimtali rahvamajas avati EKA sisearhitektuuri magistritudengite näitus „Kohtumise kõla“, kus eksponeeritud kavandite ja makettidega pakkusid tudengid välja mitmesuguseid nägemusi sellest, milline võiks olla spetsiaalselt Heimtali jaoks kavandatud mõttekoda.

Teiseks populaarseks ja üle-eestilist kõlapinda pälvinud näituseks kujunes metallikunstnik Anu Paali isikunäitus „Eesti asi ehk puud olid, puud olid hellad velled“, kus etnograafilisest ainesest inspireeritud ehete materjalide valik oli väga mitmekesine: hõbe, vask, messing, lihvitud suuremad ja väiksemad geomeetrilise kujuga poolvääriskivid, hilisematel ehetel aga loodusest leitud maakivid koos sepistatud raua, vase, messingi ja ajupuiduga.

Muuseumiharidus

Muuseumitundide enamtellitud teemadeks olid sel aastal „Mis on muuseum?“ laste-aialastele ja „Mulgi rahvariided“ algklasside õpilastele. Töötubadest olid endiselt populaarsed sokilooma ja pihlakamarjadest kaelakeede valmistamine.

Pedagoogilistest programmidest tuleks ära märkida Heimtali Põhikooli pärimuskultuuri päeva Heimtali muuseumis, milles osales üle saja õpilase ja õpetaja. Õpiti vanaaegseid töövõtteid ja prooviti vanu tööriistu, valmistati linnupuure, punuti paelu ja joonistati seelikutriipe.

Õnnestunuks võib pidada ka Olustvere TMK turismieriala õpilaste pärandturismi õppepäeva muuseumis. Räägiti pärandkultuurist, vanadest vastlapäevakommetest, esivanemate leivast ja toidutraditsioonidest ning õpiti valmistama keedust ja Mulgi korpe.

2019. aasta lõpetas aga traditsiooniline Viljandimaa väikemuuseumide aastalõpukokkusaamine Heimtali muuseumis. Sellest võttis osa 30 muuseumitöötajat ja valdade kultuurispetsialisti.

See tore traditsioon sai alguse juba 20 aastat tagasi.

Tõrva Kunstistuudio õpilased muuseumiga tutvumas ja sokilooma valmistamas. Foto Tiina Jürgen, ERM Fk

ERMi pood pakub küllastajatele mitmekülgse kaubavaliku kaudu võimalust Eesti kultuuri ja ERMi näitustel nähtut kinnistada ja uuesti kogeda. Sortimendist leiab kaupu trükistest toidukaubani, mis võimaldavad küllastajal kogeda Eestit mitmest aspektist. Muuseumipoes on lai valik nii traditsioonilist käsitööd kui ka uut Eesti disaini. Lisaks on valikus soome-ugri rahvaste tooteid, näiteks ehteid, mis on toodud käsitöömeistritelt Udmurtiast, Komist jm.

2019. aastal oli muuseumipoes 403 kehtivat koostöölepingut, müüdi 46 968 toodet, neist enim müüdavad kaubad olid postkaardid, muuseumi pastapliiatsid ja margid ning näituse „Ise tehtud Eesti“ teemalised väiksemad esemed. Keskmiselt kulutas iga muuseumiküllastaja poes 3,60 eurot. Kalleimad müüdnud tooted olid hõbedast autoriehted ja rahvuslikud kudumid. Kõige suurem käive oli muuseumipoes juunis ja juulis, kui muuseumi küllastas palju välismaalasi.

Aprillis tähistasime ERMi 110. sünnipäeva ning selle puhul tulid müügile uue ERM110 logoga kaunistatud omatooted. Sortimenti lisandusid magnet, šokolaadpostkaart, mark ja koostöös MTÜ-ga Iseseisv Elu loodud kandekotid.

E-pood

Suur osa muuseumipoe sortimendist on leitav ka ERMi e-poest, mis on kättesaadav nii eesti kui ka inglise keeles. Tänu sellele jõuavad muuseumit tutvustavad ja Eesti tegijate loodud tooted ka välismaalasteni. Tellimusi tuleb maailma eri otstest – nii meie lähinaaberitelt kui ka näiteks Jaapanist, USA-st, Austraaliast ja Suurbritanniast.

Laulu- ja tantsupeol

Juulis toimunud laulu- ja tantsupeo puhul oli Tallinnas Solarise keskses avatud muuseumipoe hüppikpood. Hüppikpoe laias valikus leidis nii ehteid, vöösid, säärepaelu kui ka rahvuslike tikanditega särke ja kleite. Lisaks sellele olid esindatud ERMi trükised, maiustused ning meened. Kõige populaarsemateks toodeteks osutusid ehted ning vööd.

Jõululaat

Detsembris toimus juba kolmandat korda suur ERMi jõululaat, mida küllastas üle 8000 inimese. Kauplejaid oli kohale tulnud kõikjal Eestist, sh Setumaalt, Narvast, Haapsalust ja saartelt. Müügil oli lai valik kaunist Eesti käsitööd ja ehedat kodumaist toitu, päeva sisustasid esinejad ning osa sai võtta õnneloosist.

ERMi jõululaat tõi muuseumi üle 8000 huvilise. Foto Anu Ansu, ERM Fk

25. tegevusaastal kerkis seltsi liikmete arv Eestis, Kanadas, Soomes, Austraalias, Vene- maal ja Saksamaal üle 1700, millest tegev- liikmeid on ligi 900.

Vabatahtliku tegevuse koordineerimine

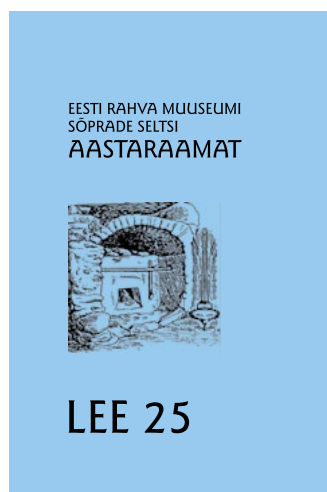
Selts koordineeris vabatahtlikku tegevust ERMis. Vabatahtlikke kaasati kirjastustegevuses, abilistena muuseumi igapäevatöös, teabepäevadel ja suurüritustel.

7. veebruaril esines Sirje Madisson seltsi vabatahtlikku tööd tutvustava ettekandega Eesti Külaliikumise Kodukant korraldatud seminaril „Vabatahtlike kaasamine muuseumide tegevusse“ TÜ ajaloo muuseumis.

21. novembril toimus ERMis rahvusvaheline kultuurikorraldajate foorum, kus muuseumiõpetaja Anti Lillak tutvustas ERMi Sõprade Seltsi vabatahtliku töö kogemust ettekandes „The Society of Friends of the Estonian National Museum: 25 years of experience in voluntary work“.

7. detsembri tunnustussündmusel „Märka vabatahtlikku!“, mille korraldasid Sise- ministerium, Kodanikuühiskonna Sihtkapital ja Eesti Külaliikumine Kodukant, sai selts oma töö eest tänukirja.

Vabatahtlikku tööd panustanud seltsi liikmed ja muuseumi kirjasaatjad said kingituseks aastaraamatu Lee äsjailmunud 25. numbril.

Vabatahtlike Värava kaudu saadud abipakkumised vahendati muuseumi osakon- dadele.

Tegevus ja sündmused

Aasta üks suuremaid ettevõtmisi oli osa- lemine koostöös ERMi ja Tartu Rahvusva- helise Majaga korraldatud kultuurilist lõi- mumist toetavas programmis veebruarist aprillini.

Selts tegi koostööd Tartu linna ja vallaga, kultuuriseltsidega nii Eestis kui välismaal, Tartu Ülikooli, Helsingi Ülikooli, Jyväskylä Ülikooli ja teiste teadusasutustega.

ERMi sõbrad osalesid koos muuseumi- ga rahvusvahelisel kirjandusfestivalil Prima Vista. Koostöös ERMi, Tartu linna ja valla- ga korraldati 23. juunil jaaniõhtu Raadil, 13. märtsil emakeelepäev ja raamatunäitus ERMis. 15. detsembril olid seltsi liikmed pa- lutud Eesti Keele Instituudi ning Haridus- ja Teadusministeeriumi korraldatud eesti kee- le aasta tänuüritusele Niguliste kirikus.

10. oktoobril avanes ERMis Eesti Maaüli- kooli ülevaatenäitus „100 aastat emakeelset põllumajanduslikku kõrgharidust“, mille koostajatele oli Tartu Ülikooli Raadi põllu- majanduslike katsejaamade teemal abiks seltsi tegevjuht Sirje Madisson.

14. novembril sai täiendust seltsi ruu- mides eksponeeritud Tartu Ülikooli vabade kunstide professori ja seltsi auliikme Kärt Summataveti loomelaud, kuhu ilmusid ideed ja ehtekomplektid, mis valmisid pro- fessori ajal.

Üle 200 seltsi liikme käisid koos kultuuri- reisidel Lõuna-Prantsusmaal, Moskvast ja Suure-Kõpu mõisas Viljandimaal.

ERMi Sõprade Seltsi auliige Tartu Ülikooli vabade kunstide professor Kärt Summatavet avab tüki oma eksperimentaalsest loominguilisest teekonnast seltsi esinduses. Foto Sirje Madisson

Jakob Hurda aasta

Tervet aastat täitis rahvaluule- ja keeleteadlase Jakob Hurda 180. sünniaastapäeva tähistamine. Jakob Hurda kohta kirjutas ajaloolasest seltsi liige Kersti Taal ajalehte Postimees artikli „Suurmehe monumendiks sai Eesti Rahva Muuseum“ ning samateemalise blogiloo ERMi kodulehele. Seltsi üldkoosolekul 11. mail peetud ettekandes vaatles etnoloogiaprofessor Art Leete muuseumi tegevust hõimusidemete taustal ning meenutas Jakob Hurta ja Johann Voldemar Jannsenit nende suurtel tähtpäevadel. 22. juulil korraldas selts mälestusürituse Jakob Hurda hauaplatsil ajaloolisel Maarja kalmistul Raadil. Sündmust kajastas ka Postimees („Raadi kalmistul avaldati austuust 180 aasta eest sündinud suurmehele“).

Rahvusvaheline tegevus

Jätkus koostöö Soome muuseumide ümber koondunud seltsidega (Kotka Merikeskus Vellamo, Soome Rahvusmuuseum) ja Londoni Eesti Seltsi, Tšehhi Eesti Klubi, Peterburi Eesti Seltsi, Mikkel Eesti Seltsiga Mihkel ja ühendusega Varsinais-Suomen Viro Keskus ry. ERMi rändnäitus „Finnougric and Samoyed Peoples“ jõudis seltsi toel Soomes 7 kohta.